

TOBB
TÜRKİYE
ODALAR VE BORSALAR
BİRLİĞİ

İlgili Kamu Kurumlarına gönderilecektir.

Tarih : 30.03.2021
Sayı : 34221550-045.99- 3248
Konu : Türkiye Eğitim Meclisi-Sektörün Durum
Analizi ve Öneriler Raporu

Birliğimiz bünyesinde çalışmalarına devam eden TOBB Türkiye Eğitim Meclisi tarafından hazırlanan, Özel Öğretim Kurumlarının mevcut durum analizini, salgın dönemiyle birlikte artmakta olan sorunlarını ve çözüm önerilerini de içeren rapor ekte bilgi ve değerlendirmelerinize arz edilmiştir.

Saygılarımla,

e-imza

Mustafa SARAÇÖZ
Genel Sekreter

EK:Sektörün Durum Analizi ve Öneriler Raporu 2021 (51 sayfa)

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://belgedogrula.tobb.org.tr/dogrula.aspx?V=BE5N3ZHS1>

Dumlupınar Bulvarı No:252 (Eskişehir Yolu 9. Km.) 06530 /ANKARA

Tel: +90 (312) 218 20 00 (PBX) • **Faks:** +90 (312) 219 40 90 - 91 - 92

E-Posta: info@tobb.org.tr • **Web:** www.tobb.org.tr • **KEP:** tobb@hs02.kep.tr

Ayrıntılı bilgi için: Duygu KILIÇ ÇANAKCIMAKSUTOĞLU **Tel:** 03122182497

E-Posta: duygu.kilic@tobb.org.tr

Birliğimizde
ISO 9001:2015
Kalite Yönetim
Sistemi
uygulanmaktadır

TOBB
TÜRKİYE EĞİTİM MECLİSİ

SEKTÖRÜN DURUM ANALİZİ VE ÖNERİLER

ANKARA
Mart 2021

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ.....	3
TÜRKİYE’DE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI	5
I. ÖZEL OKULLAR.....	5
II.ÖZEL ÖĞRETİM KURSLARI	23
III.ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ.....	24
IV.MOTORLU TAŞIT SÜRÜCÜ KURSLARI.....	29
V.MUHTELİF KURSLAR	34
VI.YAYINCILIK SEKTÖRÜ	37
KAYNAKLAR.....	51

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Türkiye Eğitim Meclisi, 12 Şubat 2005 tarihinden bu yana faaliyet göstermektedir. Meclis, 5580 sayılı Kanuna göre faaliyet gösteren; ülkemizin saygın özel okulları, özel öğretim kursları, muhtelif mesleki kursları, sürücü kursları ile eğitim yayıncılarını kapsayan, eğitim sektöründe faaliyet gösteren kurumların, bu kurumların üye oldukları Derneklerin ve eğitim konusuyla ilgili olan resmi kurumların yer aldığı bir çatı organizasyondur.

2014 yılında Meclisimiz tarafından yayınlanan sektör raporunun ardından; 2021 yılı için özellikle küresel salgın dönemini de kapsayan yeni bir sektör raporu hazırlayarak sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koymak zaruri hale gelmiştir.

Ülkemizin geleceğinin eğitimde olduğu muhakkaktır. 2017 yılından beri yaşanan küresel ekonomik çalkantılar, dersanelerin kapatılma süreci ve 2020 yılından beri yaşanan küresel salgın dönemi, ülkemizin eğitimdeki itici gücü olan özel sektörü oldukça zor durumda bırakmıştır.

Analiz raporunda, Eğitim Meclisimizde yer alan;

- Özel Okullar
- Özel Öğretim Kursları
- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri
- Motorlu Taşıt Sürücü Kursları
- Muhtelif Kurslar
- Yayıncılık Sektörü

alt sektörler olarak ayrı başlıklar altında ele alınmış; düzenleme ve destek talepleri her bölümde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

- Eğitim hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu ve bu hizmetin niteliğinin artırılması için özel sektörün dinamik ve girişimci yapısından üst düzeyde faydalanılması gerektiği,
- Devletin, eğitim sektörünü, herhangi bir ekonomik sektör statüsünde değil, stratejik öneme sahip bir alan statüsünde değerlendirmesi ve desteklemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Özellikle aşağıdaki hususlarda, sektörün ortak taleplerinin acil olarak değerlendirilmesi gerektiği konusunda mutabakat sağlanmıştır.

1.Salgın döneminde uzaktan öğretim yapılan tüm sınıf seviyelerinde, sağlık koşullarını elverişli hale getiren kurumlarda, yüz yüze eğitime; seyreltilmiş de olsa izin verilmiştir. Ancak salgın döneminde, alınan tüm tedbirlerle okulların yüz yüze eğitime açık tutulması devam etmelidir. Aşılama eğitimi personeline öncelik verilmesi, bundan sonra yüz yüze eğitime verilecek araların bölgesel ve kısa süreli olması sağlanmalıdır.

2.Özel okul velilerinin, devletin ücretsiz verdiği eğitim hizmetinden vazgeçerek, ücreti mukabilinde özel okullardan hizmet satın almaları ve bunun yanında ücrete %8 KDV eklenmesi, haksız bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle özel öğretimde, %1'e geçici bir süre için çekilen KDV'nin kalıcı olarak %1 olarak belirlenmesi gereklidir.

3.Resmî kurumlarda çalışan bir öğretmen ile özel sektörde çalışan bir öğretmenin, vergi ve SGK hesaplamalarının, aynı yöntem kullanılarak yapılması ve özel sektöre çıkan ilave maliyetin ortadan kaldırılması faydalı olacaktır.

4.Devlette çalışan bir personel ile özel sektörde çalışan bir personelin, vergi ve SGK hesaplamalarının, özel sektöre çıkan ilave maliyetin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

5.Özel yaygın eğitim kapsamındaki muhtelif kurs programlarının geliştirilmesinde Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) Başkanlığından onay alarak bir programın hazırlanması en erken bir yılda tamamlanabilmektedir. Bu nedenle Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM)

tarafından uygulanmakta olan program yapma süreç ve metodu örnek alınarak özel kurslar için yeni bir mekanizma tasarlanmalıdır.

6.Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri geçen yıllara binaen, enflasyon ve asgari ücret karşısında devlet desteklerinde yaşanan değer kaybının giderilmesi adına tek seferlik olmak üzere destek miktarında “iyileştirme” yapılması gerekmektedir.

7.Yayıncılık Sektörü açısından acil konular ise;

a) Millî Eğitim Bakanlığı yeni başlattığı yardımcı kaynak yayıncılığını durdurmalı ve kaynak kitap yayıncılığından çekilmelidir.

b) Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2 yıldır durdurulan taslak ders kitabı inceleme süreçleri yeniden başlatılmalı ve yılda en az bir kez yapılmalıdır.

c) Dijital kitaplarda ve dijital aboneliklerde %18 olarak uygulanan KDV oranı basılı kitaptaki gibi KDV’den muaf olmalı veya %1’e indirilmelidir.

Eğitim Meclisimizin hazırlamış olduğu bu analiz ve değerlendirmenin, sektörün tüm paydaşlarına; öğrencilere, velilere, öğretmenlere, diğer çalışanlara ve kurumlara fayda sağlamasını diler, çalışmada emeği geçen sektör temsilcilerine teşekkür ederiz.

TÜRKİYE’DE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI

I.ÖZEL OKULLAR

Bariş içinde bir dünya, sağlıklı bir çevre, müreffeh bir ülke, örnek alınan bir millet ve demokratik bir devlet hedefi için yılmadan çalışacak nesiller yetiştirmeyi hedefleyen, bu hedefe ulaşmak için mali ve akademik birikimi olan, birikimlerini öğretmenleri ve öğrencileriyle paylaşan, özel ve eşsiz (biricik) bir yapıdır özel okul.

Özel Okul İhtiyacı

Özel okullarla ilgili ilk resmî belge 1856 yılında yayınlanan Islahat Fermanıdır. Bu tarihten sonra 1869 yılında yayınlanan Maarifi Umumiye Nizamnamesinde okullar; Mekatib-i Umumiye ve Mekatib-i Hususiye olarak adlandırılmıştır.1915 yılında yayımlanan Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi ile özel okulların çalışma usul esaslarının temeli oluşturulmuştur. 1965 yılında yayınlanan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel sektör tarafından, valiliklerden izin alarak hizmet veren dersane, kurs, etüt merkezi gibi isimler altında faaliyet gösteren eğitim-öğretim kurumları da bu yasa kapsamına alınmıştır.

Özel okullardaki öğrenci sayısının ülkemizdeki toplam öğrenci sayısı içindeki payı iki binli yıllara kadar % 1 ila % 2 arasında seyretmiştir. 2005 yılından sonra ilerleme kaydedilmiş ve MEB Eylül 2020 verilerine göre özel okullardaki öğrenci oranı, aynı statüde eğitim gören genel eğitimimiz içindeki payı % 8.81’e ulaşmıştır. Bunda ülke ekonomisindeki gelişmeler ve devletin özel okul velilerine kısa süreli de olsa sağladığı mali desteğin etkisi olduğunu belirtmek gerekir. 2005 yılı verilerine göre 1.652 özel okulun tahmini yatırım değerlerinin, 1.317.515.722 dolar olduğu dikkate alınca, şu anda 12.097 özel okulun yatırım değeri yaklaşık yedi kat artmaktadır. (Kaynak : “ Özel Okullar”-- Türkiye Özel Okullar Derneği Yayınları– 2005)

Yüz yılı aşkın bir süreden beri devam eden özel okulculuk eğitim sistemimizin temel unsurlarından biri olmuştur. Bu nedenle günümüzde kamu ve özel sektör ayrımını keskin sınırlar ile belirlemek doğru olmaz. Devletin asli görevlerinden olan savunma, sağlık, eğitim, adalet gibi birçok alanda özel sektörün birikimi ve enerjisinden faydalanılmakta, bu sayede devletin kamu imkânları ile tek başına ulaşamayacağı nitelikte hizmetler üretilmektedir. Eğitimin; devlet-millet bağını kuvvetlendiren, insan kaynağını kıymetli hale getiren, dünyada gittikçe artmakta olan rekabet ve aynı zamanda işbirliği imkânlarına hazır nesiller yetiştiren, önemli bir kamu hizmeti olduğu malumdur.

Özel sektörün; esnek ve dinamik yapısı, girişimci ruhu, hızlı karar veren yaklaşımı, ayakta kalabilmek için nitelikli iş yapmaya mecbur oluşu, veli ve öğrencilere farklı seçenekler sunması, ortalama olarak kamu okullarından daha nitelikli hizmet vermesi, ülkemiz eğitimine dinamizmi getirmektedir. Ayrıca çalışanlarının mesleki gelişimlerine katkıda bulunması, istihdam yaratması, başarılı ve maddi imkânı olmayan öğrencilere burslar sunarak fırsat eşitliğine katkıda bulunması gibi onlarca unsur değerlendirildiğinde; eğitim hizmetinde özel sektörün varlığının zaruri olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, Yatırım Teşvik mevzuatına göre ve özellikle 2012/3305 Sayılı, “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” (19.06.2012 tarihli Resmî Gazete) mucibince, eğitim-öğretim yatırımları devletimiz tarafından “Öncelikli Yatırım” yapılacak kıymetli yatırımlar kapsamına dâhil edilmiştir. Eğitim-öğretim çıktıları, istihdam potansiyeli ve ekonomik katma değeri bir arada değerlendirildiğinde, özel okullar hem önemli bir kamu hizmetini ifa etmekte hem de ekonomik olarak değer yaratmaktadırlar.

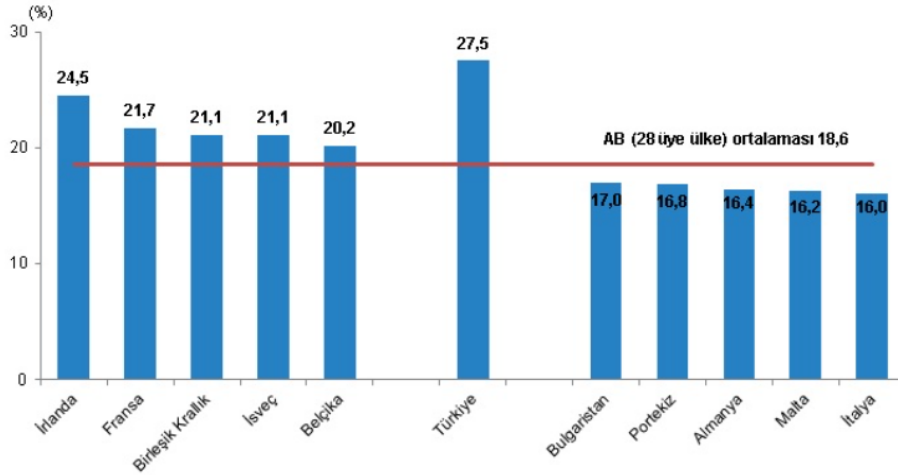
5580 sayılı Kanuna göre faaliyette bulunan özel okul sektörünü ekonomik olarak değerlendirmek gerekirse

- 12.097 adet özel okul, okul başına asgari 6,5 milyon TL'lik yatırımla, asgari 78.630.500.000TL'lik bir yatırım büyüklüğünü ifade eder.
- 1.353.663 öğrenci, öğrenci başına ortalama 30 bin TL harcama ile yıllık 40.609.890 TL'lik bir ekonomik hacim anlamına gelir.
- Bu ekonomik hacmin önemli bir kısmı vergi ve SGK olarak devlete gelir olarak yansımaktadır.
(MEB Eylül- 2020 sayısal verilerine göre)

Türkiye Çocuk Nüfus Verileri

TÜİK'in 2019 yılı istatistiklerine göre, 0-17 yaş grubunu içeren çocukların Türkiye'de genel nüfusa oranı %27,5'tir (Şekil 1). Aşağıdaki grafikte yer aldığı üzere, ülkemiz genç nüfus açısından Avrupa'daki birçok ülkenin açık ara önünde yer almaktadır.

Şekil 1- Türkiye AB Ülkeleri 0-17 Yaş Oransal Çocuk Nüfus Yoğunluğu

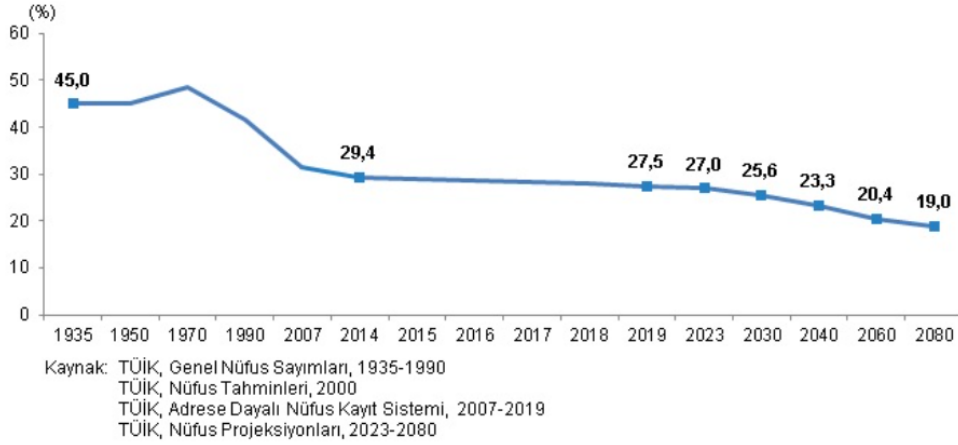

Kaynak: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi, 2019
TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2019

Kaynak: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33733>

Grafikte (Şekil 2) görüldüğü üzere, Türkiye'nin çocuk çağı nüfusunun 2080 yılına kadar; toplam nüfusun çoğunluğunu oluşturacağı tahmin edilmektedir. Dünya genelinde; siyasetçiler, ekonomistler, toplum bilimciler ve daha birçok otorite tarafından, iyi eğitilmiş bir genç nüfusun hazine değerinde olduğu tartışmasız bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu nedenle, ülkemizin özel-kamu iş-birliği içerisinde, çocuk çağı nüfusuna üst düzey standartlarda eğitim sağlamak için seferber olması kaçınılmazdır.

Şekil 2- TÜİK Verilerine Göre Çocuk Nüfus Yoğunluğunun Geçmişten Geleceğe Değişimi

Kaynak: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33733>

Ülkenin sahip olduğu ve olmaya devam edeceği anlaşılan genç nüfusun eğitimine özel öğretim kurumlarının destek olması birçok açıdan devlete katkı sunmaktadır. Bu anlamda örneklendirmek gerekirse; Özel öğretim kurumlarının, esasında kamu hizmeti yürüttükleri ve varoluş nedenlerinin devletin asli görevlerinden olan, eğitim hizmetine katkı vermeleri ve niteliği artırmaları; bir ya da birkaç alanda uzmanlaşmaları ve tüm unsurlarıyla kurumsallaşmış oldukları çerçevesinden hareket edilmelidir. Bu kurumların yatırım aşamasında kullanılan maddi sermayenin, kamunun yükünü üzerinden alması, özel sektörün hizmetlerini kamudan daha ekonomik yapması vs. dünya ile rekabet edebilecek nitelikte hizmet üretmesi gibi hâlihazırda var olan hususlar dikkat çekicidir. Genel olarak incelendiğinde, özel okulların aşağıdaki prensip, değer ve normlara büyük ölçüde sahip oldukları değerlendirilmektedir.

Özel Okulların Genel Amaçları

Özel okulların genel amacı, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde ülkemizin kalkınma sürecinde genç nüfusundan dolayı kaldırmak zorunda olduğu ağır yükü taşımada destek vermek, bu anlamda ülkemizin gelişmesine, hedeflerine ulaşmasına katkı vermektir.

Bu amaca ulaşmak için aşağıda belirtilen alt başlıklarda daha özel olarak hedefler ve standartlar ortaya konulmuştur.

Öğrenciye Yönelik Hedefler

- Ülkenin ihtiyaç duyduğu; sorumluluk sahibi, çalışkan, okuyan, araştıran, paylaştan ve hedefi olan bireyler yetiştirmeleri.
- Ülkemizin milli ve manevi değerlerini yaşamına koşulsuz taşıyan, evrensel değerleri tanıyan, Cumhuriyetin kazanımlarını içselleştirmiş öğrenciler yetiştirmeleri.
- Kurumun akademik ve sosyal programı sayesinde, bulunduğu yaş grubunun temel becerilerini kazanmış öğrenciler mezun etmeleri.
- Kurum mezunlarının; bulunduğu bölge itibarıyla, yerel kültürü tanımaları ve aldığı eğitimin karşılığı olarak yetiştiği bölgeye katkı sunmaları.
- Yerli ve milli üretime katkı verecek vizyon ve birikime sahip bireyler yetiştirmeleri.
- Uluslararası teknolojik ve bilimsel gelişmeleri takip etmeleri ve bunlara katkıda bulunabilecek düzeyde olmaları.
- Kurumun uzmanlaştığı alanda, üst düzey beceri grubunda mezunlar topluma kazandırılmaları.

- Bilim, teknoloji, spor veya sanatta öncü olmayı hedefleyen öğrenciler özel olarak takip edilmeleri ve yönlendirmeleri.
- Kaliteli yabancı dil eğitimi sunan, akredite olmuş bir kurum, mezun ettiği lise öğrencilerinin, asgari B2 seviyesinde bir yabancı dili öğrenmelerini sağlamaları ve belgelendirmeleri.
- Özel okullar; öğrenciye yönelik özel öğretim yöntemlerini kullanma, içeriği zenginleştirilmiş öğretim programlarını uygulama, öğrenciyi sistematik olarak izleme ve değerlendirme, öğrencinin uluslararası düzeyde öğrenim görmesini sağlama, içinde yaşadığı toplumun norm ve değerlerini benimsemiş, farklı kültürlere önem veren iyi yetişmiş bireyler mezun etme anlayışını öğrencilerine yansıtmaları.
- Çok iyi Türk dili becerisi yanında anadile yakın düzeyde öğrenilmiş yabancı diller tüm öğrencilerde standart beceri olarak kazandırılması.
- Özel okulların öğrencinin tüm gelişim düzeylerine (bilişsel, sosyal, duygusal, fiziksel) ilişkin gelişimi takip etmeleri.

Öğretmene Yönelik Standartlar

- Öğretmenin mesleğini üst düzeyde icra etmesi için gerekli fiziki ortamı sunan ve yönetsel olarak destek veren yapılardır.
- Öğretmenin akademik kararları özgürce alabildiği bir yaklaşımı benimsemektedir.
- Öğretmenin kendisini geliştirmesi için, mesleki işbirliği, sürekli öğrenme, lisansüstü eğitim ve farklı kariyer imkânları sunmaktadır.
- Öğretmenlerin akademik mükemmellik, yurt ve insan sevgisi, meslek etiği, dürüstlük, öğrenci mahremiyeti, bilimsellik, hukuka saygı, iş birliği ve yardımseverlik gibi erdemlere sahip olmaları ortak payda olarak benimserler.
- Bu doğrultuda, öğretmenleri kendilerini ülkesi ve mesleğine adanmış iş gücü kazanımı için mücadele eden fedakâr bireyler olarak kabul etmektedir.

Eğitim Programına Yönelik Uygulama Esasları

- Her bireyin eşsiz bir kişiliği olduğu gibi her kurum, kendine has bir program uygulama yaklaşımı benimsemektedir.
- Program, Türkiye'nin ihtiyaçları doğrultusunda, özel öğretim kurumunun yetiştireceği bireylerin, yerel, ulusal ve evrensel değerleri temsil etmelerini, dünyadaki iş gücü ile rekabet edebilecek becerilere haiz olmalarını sağlamayı hedeflemektedir.
- Program, öğrencinin temel okuma, matematik ve fen, sanat ve spor alanlarında bilimsel standartlara göre temel akademik becerileri kazanmasını sağlayacak içerikte geliştirilmektedir.
- Program, akademik becerilerle uyumlu biçimde öğrencinin iletişim, iş birliği, yaratıcılık, girişimcilik, eleştirel düşünme ve doğru bilgiye ulaşabilme gibi becerilerini de geliştirmektedir.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulunca belirlenen esaslar doğrultusunda öğretim programı yerel, ulusal ve evrensel boyutta genel hedefleri ortaya koymakta, içerik detayları öğretmen ve uzmanlar tarafından oluşturulmaktadır.
- Özel okullar, yetiştirdikleri öğrenciler kadar uyguladıkları programlar ile uluslararası ölçekte ülkemizi temsil etmektedir.
- Özel okullar, öğrencileri, velileri, mezunları vb. paydaşları ile birlikte oluşturdukları kültürü sosyal bir ağa dönüştürmekte ve sadece mezuniyete kadar değil, yaşam boyu sürecek bir aidiyet ve birliktelik oluşturmaktadır.
- Eğitim programlarında, günün değil geleceğin ihtiyaçları planlanmakta, öğrencinin meslek hayatına katılacağı çağın özelliklerine göre uygulamalar oluşturulmaktadır.

Örneğin kodlama ya da yapay zekâ uygulamaları bütünleşik olarak özel okul müfredatlarında yer almaktadır.

- Uzun vadede özel okullar, başta bölge ülkeleri olmak üzere, ülkemize yurtdışından öğrenci çekecek bir vizyon geliştirmek istemektedir.
- Özel okullar, eğitim hedeflerine ne oranda ulaştıklarını sistematik olarak değerlendirmektedir.

Fiziki Tesis ve İmkânlara Yönelik Standartlar

- Özel okullar, sunacakları programı koşulsuz yerine getirecekleri; okul binası, bahçesi, donanımı ve materyalini üst düzey niteliklerde öğrencilerine sağlamaktadır.
- Öğrenci sağlığı ve güvenliği birinci derece önemsenmekte, buna yönelik tüm fiziki tedbirler alınmaktadır.
- Özel gereksinimi olan öğrenciler için gerekli şartlar ve imkanlar sağlanmaktadır.

Genel Standartlar

- Özel okulların öncelikle devletin eğitim politikalarına uygun bir eğitim hizmeti sunması esastır. Özel okulların amaçları, Türk eğitim sisteminin amaçları ile uyumludur.
- Finansal ve entelektüel kaynaklar, eğitim hizmetinin geliştirilmesi için kullanılmaktadır.
- Sadece öğrenci ve velilere değil, çevreye ve topluma karşı sorumluluklar da yerine getirilmektedir. Özel okullar buldukları bölgenin asli bir unsuru olduklarını hissettirmekte, aile katılımı, sosyal sorumluluk çalışmaları vb. faaliyetler ile bölgenin sosyal zenginliğine katkı sunmaktadır.
- Eğitim personeli haricinde, destek işleri, temizlik, güvenlik, şoför vb. birçok meslekten personel istihdam eden özel okullar, bu alana da büyük önem vermektedir.
- Fırsat eşitliği merkezinde, özel eğitime tabi öğrenciler ile finansal olanakları yeterli olmayan ailelerin de özel okul hizmetlerinden yararlanması için özel okullar imkân yaratmaktadır.
- Üstün yetenekli öğrencilerin potansiyelleri, standart programlar ile sınırlanmamakta, bu tip öğrencilere özel ve yetenekli oldukları alanlarda müfredat dışı imkânlar sunulmaktadır.
- Özel okullar, eğitim çağına gelmiş bireylerin, okul öncesinden üniversiteye kadar iyi bir eğitim almasını sağlama konusunda topluma güven vermektedir.

Bir Kamu Hizmeti Olarak Özel Okullar

Devlet okulları ve özel okulların; rakip gibi değil işbirliği ve dayanışma içerisinde ülkemizin eğitim hizmetini üstlenmeleri, öğrenci ve öğretmen performansına katkı sağlayarak, eğitimde çeşitliliği ve imkânları artıracaktır.

TÜİK'in yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre (Tablo 1.), eğitim masrafları haricinde, özel okulların memnuniyet oranlarının devlet okullarına kıyasla kayda değer derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özel okulların sağladığı imkânlardan, fırsat eşitliği gözetilerek daha fazla ailemizin faydalandırılması için ailelere ya da direkt özel okullara devlet desteği sağlanması eğitimde önemli bir fark yaratacaktır.

Tablo 1- TÜİK Verilerine Göre Özel-Resmi Okul Memnuniyet Araştırması Sonuçları

Eğitimde yaşanan sorunlar	(%)			
	2018		2019	
	Devlet okulu	Özel okul	Devlet okulu	Özel okul
Eğitim masrafları	44,2	60,4	45,0	58,9
Okuldaki eğitimin kalitesi	27,4	17,5	29,3	16,4
Eğitim araçlarının niteliği/sayısı	28,2	7,7	29,3	8,7
Sınıflardaki öğrenci sayısı	32,4	8,8	32,5	5,8
Okul ve çevresi güvenlik	14,3	1,8	12,0	2,2
Okula ulaşım/servisler	18,1	17,3	18,8	21,3
Okul idaresinin genel yaklaşımı	15,0	6,7	17,4	10,5
Okulların ısınma, temizlik vb. koşulları	8,8	1,3	9,9	2,6
Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı	10,5	6,8	12,5	7,9
Okula kayıt işlemleri	9,1	8,0	9,2	7,2

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2019-33733>

2019-2023 yıllarını kapsayan, 11. Kalkınma Planında yer alan ve Tablo 2’de belirtilen okullaşma oranına ulaşmak için özel sektörün fiziki kapasitesinden faydalanılması hem ekonomik hem de eğitsel olarak büyük fayda sağlayacaktır.

Tablo 2- On Birinci Kalkınma Planına Göre MEB 2023 Okullaşma Oranı Tahminleri

		2018	2023
5 Yaş Net Okullaşma Oranı (%)		75,1	100,0
Tekli Eğitimdeki Öğrenci Oranı (%)	İlkokul	58,7	100,0
	Ortaokul	66,4	100,0
	Lise	93,2	100,0
Hayat Boyu Öğrenmeye Katılım Oranı (%)¹		6,2	8

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı. 2023 yılı verileri On Birinci Kalkınma Planı tahminleridir.

(1) 25-64 yaş nüfusundaki yetişkinler arasında araştırmanın yapıldığı son 4 hafta içerisinde herhangi bir eğitim programına katılanların oranıdır.

Özel öğretim kurumları, eğitim sektörü olarak oluşturduğu nitelikli istihdamın yanı sıra, yarattığı ekonomik büyüklük açısından, önemli bir katma değer sağlamaktadır. TÜİK verilerine göre (Tablo 3.), 2019 yılı itibariyle sektörün net cirosu, 25 milyar TL büyüklüğündedir. Ancak, 2019 yılında küresel salgın olmamasına rağmen, sektör 739 milyon TL’lik bir zararla yılı kapamış ve en çok zarar eden sektörlerin başında gelmiştir. Eğitim sektörünün, diğer sektörler yanında 2019 yılı performansı Tablo 3’te sunulmuştur (Kaynak TÜİK, 2019).

Tablo 3- Özel Öğretim Kurumlarının (Eğitim) Ekonomik Büyüklüğü

(Milyon TL)

NACE, Rev. 2 Kısım	Brüt satışlar				Net satışlar	Faaliyet karı veya zararı (-)	Dönem net karı veya zararı (-)
	Yurt içi satışlar	Yurt dışı satışlar	Diğer gelirler	Toplam			
Toplam	6 476 227	1 546 182	141 677	8 164 086	7 778 637	442 998	249 333
A-Tarım, ormancılık ve balıkçılık	36 754	6 080	773	43 607	41 949	2 160	842
B-Madencilik ve taş ocakçılığı	54 090	10 223	1 673	65 986	64 727	11 742	9 413
C-İmalat	1 799 381	722 552	31 053	2 552 986	2 395 215	190 594	118 249
D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	368 071	2 511	9 881	380 463	345 181	47 658	16 581
E-Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	18 494	1 676	325	20 495	20 316	945	199
F-İnşaat	431 777	31 531	10 316	473 624	469 987	29 273	18 152
G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı	2 856 409	530 889	58 368	3 445 666	3 289 212	93 356	42 095
H-Ulaştırma ve depolama	269 005	173 484	11 203	453 692	448 239	18 816	4 332
I-Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	136 029	3 462	3 995	143 486	141 194	13 480	3 495
J-Bilgi ve iletişim	144 144	15 526	1 472	161 142	146 645	13 896	11 584
L-Gayrimenkul faaliyetleri	31 127	428	1 372	32 927	31 740	6 717	- 1 240
M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	93 244	8 424	4 071	105 739	103 965	4 561	21 010
N-İdari ve destek hizmetleri faaliyetleri	150 262	37 768	4 023	192 053	189 931	6 055	3 230
P-Eğitim	24 834	336	958	26 128	25 135	- 739	- 1 402
Q-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	47 884	980	1 651	50 515	49 816	4 166	1 389
R-Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	8 611	171	240	9 022	8 900	237	1 401
S-Diğer hizmet faaliyetleri	6 111	141	303	6 555	6 485	81	3

Kaynak: TÜİK 2019 Verileri

Özel Okullar Açısından Pandemi Dönemi

Mart 2020 tarihinden itibaren geçen bir yıllık dönemde, bütün eğitim kurumlarında olduğu gibi özel okullarda da uzaktan öğretim uygulamasına geçilmiştir. Ciddi bir alt yapıyı gerektiren bu uygulama, özel okullara önemli bir mali yük getirmiştir. Öğrenci kaybı ve ücret tahsilinde yaşanan bütün güçlükler rağmen özel okullar uzaktan öğretimi etkin şekilde uygulamayı başarmışlardır.

Her öğretim yılı sonunda, işletme hatasından veya yeterli öğrenci bulunamamasından ve benzeri durumlardan dolayı kapanan ve başka girişimciler tarafından açılan özel okullar olmaktadır. Ancak pandemi döneminde kapanan okul sayısı geçmiş yıllara oranla açılardan % 5 daha fazla olmuştur. Bu dönemde özel okullarda, % 10 civarında bir öğrenci kaybı olmasına rağmen tasarruf amaçlı personel çıkartma yoluna gidilmemiştir.

Dünyayı sarsan, Mart 2020'den beri ülkemizde sosyal, akademik ve ekonomik hayatı alt üst eden Covid-19 küresel salgını; eğitim dünyasında da ciddi hasarlara yol açmıştır. İlk ve ortaöğretim seviyesinde yaklaşık 18.000.000, yükseköğretim seviyesinde 8.000.000 civarında öğrenci sayısı ile inanılmaz bir beşerî sermayeye sahip ülkemizin, küresel salgın döneminde eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmadan yerine getirmesi için çeşitli tedbirler alınmıştır.

2019-20 döneminde, 1.353.663 olan öğrencinin özel okullarda kayıtlı olduğu ve tüm öğrenci nüfusu içinde %8.81'lik oran teşkil ettiği bilinmektedir. MEB'e bağlı 12.097 özel okul yine aynı dönemde faaliyet göstermişlerdir (*MEB Eylül 2020 İstatistikleri*).

Mart ayından itibaren salgın koşullarının hüküm sürdüğü sektörde, özel okullar sürece hızlı bir şekilde reaksiyon vererek, uzaktan eğitim imkânlarını derhal seferber etmişlerdir. Canlı dersler, video dersler, e-ödevler, e-sınavlar gibi akademik uygulamaların yanında, spor ve sanat derslerini dahi uzaktan eğitim araçları ile işleyen özel okullar mevcuttur.

Yukarıda da belirtildiği gibi uzaktan eğitim faaliyeti, özel okullara ciddi bir maddi külfet getirmiştir. Tüm personeline tablet ya da bilgisayar temin etmek, uzaktan eğitim yazılım ve donanımları satın almak, internet bant hızını yükseltmek, sunucu satın almak ya da kiralamak vb. birçok teknoloji yatırımı yanında, personelinin uzaktan eğitim becerilerini geliştirmek için hizmet satın alması da yapmışlardır. Haziran sonuna kadar, müfredatını uzaktan eğitim araçları ile tamamlayan özel okullar, bu dönemde velilere, kullanılmayan yemek ve servis ücretlerini iade etmişlerdir.

Ağustos ayında, yüz yüze eğitime başlayabileceği MEB tarafından duyurulan özel okullar, bu sefer, küresel salgın dönemi yüz yüze eğitim ihtiyaçlarına yönelik termal kameralar, sağlık ekipmanları, dezenfektan istasyonları, ilave lavabo ve mobilya alımları gerçekleştirmişlerdir. Yine bu dönemde sağlıklı hizmet verebilmek için kadrolarına ilave sağlık ve kampüs personeli alımı yapmışlardır. Özel okullar, yine ciddi uğraşları ile TSE kurumundan Okulum Temiz Belgelerini alarak sağlık uygulamalarını tescillemişlerdir. Ayrıca birçok özel okul, uzaktan eğitim yapılan günlere yönelik olarak çeşitli oranlarda indirim yapılacağını velilerine açıklamışlardır.

Diğer yandan, 2019-20 yılında 1.353.663 öğrenci ile dönemi kapatan özel okullar, yeni eğitim yılında daha çok öğrenci ile başlaması gerekirken yaklaşık %10'luk bir azalma ile 1.221.428 öğrenci ile başlamışlardır. Öğrenci kaybı yanında, birçok özel okul velisi, kayıtlı olduğu halde, yüz yüze eğitime başlamayla ilgili tereddütler taşıdığından, ödeme yapmadan süreçle ilgili gelişmeleri takip etmektedir.

Özetle, özel okulların masrafları ciddi oranda artmış, gelirleri belirgin miktarda azalmıştır. Bu duruma sebep olarak aşağıdaki başlıca unsurları sayabiliriz:

- Yüz yüze eğitimin devam edip etmeyeceği konusunda belirsizlikler
- Ekonomik sorun yaşayan velilerin, ödeme kabiliyetini kaybetmesi
- Kaçak eğitim kurumları ya da oluşumlarına yönelme

Salgın Dönemi Hakkında Değerlendirmeler

Tüm dünyada, yaygın olarak ilk kez denenen uzaktan eğitimin, okuldaki yüz yüze eğitimin yerini alamayacağı net bir şekilde anlaşılmıştır. Bu nedenle, ülkeler okullarındaki yüz yüze eğitim faaliyetlerini maksimum seviyede sunmak için büyük bir çabanın içerisinde. Ülkemizde kısmen ve belirli günler için başlayıp-sonlanan yüz yüze eğitim faaliyetleri, kısa zaman içinde mutlaka tüm sınıf seviyelerine yayılmalı ve süresi artırılmalıdır.

Salgın döneminde, yüz yüze eğitim faaliyeti yapamayan özel okullar, mücbir koşullar altında uzaktan eğitim yürütmek zorunda kalmışlardır. Özel okulların tercihi olmayan bu durum, kamuoyunun yanlış yönlendirilmesi nedeniyle, özel okullar üzerinde ücret iadesi baskısına neden olmuş ve yukarıda izah edilen ekonomik zorlukların üstüne bir de itibar kaybı yaşamalarına neden olmuştur. Özel okullar açısından ekonomik zorluklar ve kamuoyu baskısı artarak devam ederken, kaçak eğitim oluşumları velilerin tercihi haline gelmeye başlamış ve özel okullardan çok daha büyük bir ekonomi oluşmuştur.

İvedi olarak, kaçak eğitim faaliyetlerine karşı hapis cezalarının da yer aldığı yasal düzenlemeler yapılmalı, denetimler sık ve efektif hale getirilmeli, ülkemizi siyasi, mali ve eğitsel açıdan büyük sıkıntılara sokan bu oluşumlara karşı topyekûn bir mücadele yürütülmelidir.

Eğitim, Sağlık Kadar Önemlidir

Covid-19'un toplum sağlığında yarattığı tahribat, bir anda artan ölüm oranları, yoğun bakım ünitelerinin kapasitesinin ihtiyacı karşılayamaması gibi birçok nedenden dolayı ülkeler, Şubat ve

Mart aylarından itibaren, toplumsal alanlar ve faaliyetlerde kısıtlamaya gitmiştir. Sosyal ortamlar içerisinde, en kalabalık olan mekânlardan biri olan okullar da bu doğrultuda, birçok ülkede kısmen ya da tamamen kapatılmıştır. Toplum sağlığı açısından zaruri olan bu uygulamanın, uzun süreli olması, uzun vadede ortaya çıkacak başka sorunları gündeme getirmiştir. Dünya ülkelerinin salgın döneminde okullarla ilgili aldıkları kararları kısaca özetlemek bu noktada faydalı olacaktır.

TEDMEM'in yayınladığı Covid-19 ve Dünyadaki Okulların Durumu 2020 Raporunda aşağıdaki hususlar not edilmiştir:

14 Aralık 2020 itibarıyla okulları tamamen açık 106 ülke vardır. Bunlar arasında Avustralya, Almanya, Belçika, Çin Halk Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsviçre, Japonya, İsveç, Norveç ve Tayland yer almaktadır. Okulları kısmen açık 43 ülke arasında ABD, Azerbaycan, Estonya, İtalya, Kanada, Litvanya, Macaristan ve Mısır yer almaktadır. Bazı ülkeler ise COVID-19 nedeniyle okulları tamamen kapatma yoluna gitmiştir. Bunlar arasında Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Meksika, Polonya, Türkiye, Yunanistan, Venezuela yer almaktadır.

Salgın döneminde şartların günden güne değişmesi, yayılım hızı ve ölümlerin artmasıyla ülkeler okullarla ilgili kararlarda değişikliklere gitmektedirler. Yakın zamanlardaki gelişmelerden bazı örnekler vermek gerekirse: 2020 güz döneminde okulları açık tutmayı planlayan Almanya kararını değiştirerek okullarda uzaktan eğitim yapılması kararı almış ve 16 Aralık 2020 tarihinden 10 Ocak 2021 tarihine kadar okullar kapatmıştır. Bu dönemde Hollanda ve Güney Kore okullarda uzaktan eğitim kararı alan diğer iki ülkedir. Fransa okulları açık tutmasına rağmen kasım ortasında uygulamaya başladığı diğer kısıtlamalarla yayılmayı kontrol altına almayı başarmış, 15 Aralık 2020 itibarıyla kısıtlamalar biraz olsun gevşetilmiştir. Kreşler ve okullarda yüz yüze eğitime devam edilirken, üniversiteler için yüz yüze eğitim tarihi en erken Şubat 2021 olarak belirtilmiştir.

Günümüzde okullar, öğrencilerin sadece akademik bilgi edindikleri mekânlardan ibaret değildir. Özellikle büyük şehirlerde, sokak ve aile hayatının; büyük ölçüde apartmanlarda, çekirdek aile formatına evrilmesinden dolayı, okul öğrencinin sosyalleştiği yegâne mekân haline gelmiştir. ABD'nin salgınla mücadele eden kuruluşu CDC, okulların uzun süre kapalı olmasının, toplum için salgından daha önemli bir tehdit olduğunu, raporlarında vurgulamaktadır. Öğrencinin okul ile bağının kısmen ya da tamamen kopması, onda sadece akademik olarak değil sosyal ve duygusal açıdan, telafi edilemez hasarlara yol açmaktadır.

Ana Başlıkları ile Kayıplar

a) Öğrencilerde Öğrenme Kaybı

- Uzaktan eğitime erişme imkânı olmayan (internet bağlantısı, akıllı cihaz, TV vb.) öğrencilerde kalıcı öğrenme kayıpları başlamıştır. Bu kayıpların telefi edilmesi konusunda açıklamalar yapılırsa da normal zamanında yapılmayan eğitimleri sonradan telafi edecek yeterince zaman bulunmamaktadır.
- Öğrencinin günlük rutinlerinin bozulması, alışkanlıklarını kaybetmesinden dolayı, yıllar boyunca büyük emekler ile tesis edilen okuma alışkanlığı, spor yapma, sanat vb. beceriler zayıflamaktadır. Bu becerilerin yeniden kazanılması ve eski seviyesinin üzerinde normale dönmesi oldukça yoğun emek gerektirmektedir.
- Uzaktan eğitimde, ortak mekân deneyimi yaşamayan ya da akranları ile etkileşim kuramayan çocuklar, öğrenme motivasyonlarını kaybetmektedirler. Bu durum öğrencilerin sosyalleşmelerini sınırlandırmaktadır.

- Uzaktan eğitim süresi uzadıkça, telafinin mümkün olmadığı durumlar ortaya çıkmakta, öğrenci okul ortamına yabancılaşmakta ve erken okul terkini tetikleme riski bulunmaktadır.
- K12 seviyesinde, uzaktan eğitim denenmiş bir model olmadığından, olumsuz etkilerinin tam olarak tahmin edilmesi mümkün olmamakla beraber mutlaka yüz yüze eğitim uygulamalarının başlamasının desteklenmesi gerekmektedir.

b) Sosyalleşme ve Öğrenci Sağlığı

- Öğrencilerin küresel salgın döneminde okulların kapalı olmasına bağlı olarak öğretmenlerinden ve arkadaşlarından uzak kalmaları sosyal becerilerinin gelişmesine ket vurmaktadır. Bu durum ayrıca tüm gün evin içinde kapalı kalan öğrencilerde, psikolojik sorunlar ortaya çıkmasına neden olacak gelişmelere yol açabilecek bir tehdit oluşturmaktadır.
- Uzaktan eğitimin hareketsiz formatı nedeniyle öğrenciler, başta göz sağlığı ve omurga sağlığında ciddi sorunlar yaşamaktadır. Hareketsizlik ayrıca öğrencilerde obezite sorunları ortaya çıkarma riski taşımaktadır.
- Eğitim almak için öğrencilerin gün boyu ekrana maruz kalması, İnternetin zararlı içerikleri yanında oyun-sosyal medya ya da bilgisayar bağımlılığı gibi büyük sıkıntılara sebep olmaktadır.

c) Evde Bir Yetişkin Bulunmayan Durumlar

Ailelerin bakıcı bulmak için üstlendikleri masraf, hane bütçesinde ciddi bir yük yaratmaktadır. Taciz ya da istismar gibi durumlarda artış gözlenmektedir. Küçük yaş gruplarında, uzaktan eğitim araçlarına bir yetişkinin refakat etmesi gerekmektedir. Büyük yaş gruplarında ise, öğrencinin teknolojinin olumsuz yanlarına maruz kalmaması için yine yetişkin denetimi gerekmektedir. Yetişkin olmadığı durumlarda, uzaktan eğitimin faydadan çok zarar verdiği durumlar meydana gelebilmektedir.

d) Dar Gelirli Aileler Üzerinde Etkisi

- Okulların kapalı olduğu dönemde, öğrencilerin hazırlık yapması ve derslerine konsantre olup çalışmalarında zorluklar yaşamaları söz konusu olmaktadır.
- Beslenme ya da barınma ihtiyacı devletçe veya başka kurumlarca karşılanan öğrencilerin, bu imkânlardan mahrum kaldıkları bilinmektedir.
- Okulların kapalı olduğu dönemde, maddi gücü yüksek ailelerin çocukları kurs ya da özel ders alırken, dar gelirli ailelerin bunu sağlayamamaları toplumsal açıdan sorunlar oluşturabilmektedir.

Bazı Ülkelerdeki Uygulamalar

2020-2021 yazılı basından takip edildiği üzere, hemen hemen tüm ülkeler, okulların kapalı kaldığı süreyi asgaride tutup, okulların açılmasına dönük tedbirler almışlardır. Aşağıda verilen örneklerle ülkelerin aldığı tedbirlere değinilmiştir.

Almanya:

- Ağustos ayı başından itibaren tam zamanlı olarak okullara dönüş başlatıldı.
- Korona tespit edildiğinde önlem amaçlı olarak sadece o okul kapatıldı.
- Ders esnasından maske zorunlu tutulmadı.
- Okulların sınıf dışındaki mekanlarında maske takmaları zorunlu tutuldu.

Amerika:

- Eyaletlere göre hiç kapanmayan okullar var.
- Bazı eyaletler virüs nedeni ile Ocak ayına kadar kapalı kalacaklarını ilan etmeye başladılar.
- Bazı eyaletler ise Ağustos ayında okullarıyeni den açtılar ve virüs tespit edildiğinde karantina önlemleri alıyorlar.
- Online eğitimin süreleri sınıflara ve kademelere göre farklılık gösterdi.
Buna göre;
i.Okul öncesi gruplarda yaklaşık 30-90 dk
ii.İlkokullarda yaklaşık 60-120 dk.
iii.Ortaokullarda yaklaşık 90-180 dk.
iv.Liselerde yaklaşık 180 dk.
v.Üniversitelerde ise tamamen online eğitime geçildiği görüldü.

Rusya:

- 1 Eylül itibari ile tüm okullar açıldı.
- Ders saatleri ve aralar, öğrencilerin yoğunlaşmaması için yeniden düzenlendi.
- Gün içerisinde ateş ölçümleri yapılmaya başlandı.
- Grip semptomu dahi gözükse o öğrencinin izole edileceği bildirildi.
- Maske kullanımını tavsiye edildi, zorunlu tutulmadı.
- Uzaktan eğitimin alternatif olarak sunulamayacağı bildirildi.
- Ateşi 37.1 ve üzeri olan öğrencilerin okullara alınmayacağı bildirildi.
- Öğretmenlerin bazıları aşı olmak istemediklerini bildirdiler.
- Öğrencilerin farklı sınıflara girip çıkmaları sınırlandırıldı.

Çin:

- Mart-Nisan aylarında bazı okullar açılmaya başladı. 1 Eylül'de tüm okullar açıldı.
- Online eğitim sistemleri de her ihtimale karşı hazır bekletilmekte.
- Okullara gidiş dönüşlerde maske zorunlu tutuldu.
- Toplu taşımaya öğrencilerin binmesi istenmiyor.
- Ateş ölçümleri günlük yapıp, ulusal sisteme giriliyor.
- Sınavlara hazırlanan öğrencilerin okulları Nisan ayında açıldı.
- Bazı okullar online eğitim için ekta öğretmen alımı yapmak zorunda kaldı.
- Bazı bölgelerde virüs yeniden çıkınca o bölgelerde okullar tekrar kapandı.

İtalya:

- 14 Eylül tarihinde çoğu bölgelerde eğitime başlanacağı bildirildi.
- Giriş saatleri kademelere göre farklı olacak.
- Tekli sıralar sipariş edildi.
- Maske okul içinde tam zamanlı zorunlu tutulacak.
- Yemekte ve beden eğitimi derslerinde maske çıkarılabilecek.
- Kalabalık okullarda, uzaktan eğitim ve yerinde öğretim modeli uygulanacak.
- Toplu taşıma teşvik edilecek.
- Virüs bulaşması hakkında, okulun durumuna başöğretmenler ve sağlık yetkilileri karar verecek.

Fransa:

- Okullar 1 Eylül'de açıldı ve 13 milyon öğrenci eğitime başladı
- İlk ve orta dereceli okullarda maske zorunlu kılındı.
- Anaokullarında sınıf içinde sosyal mesafeye gerek olmadığı bildirildi.
- 11 yaş üzeri çocukların her zaman maskeli dolaşmaları istendi.
- Sınıfların düzenli havalandırılması ve dezenfekte edilmesi zorunlu kılındı.

İspanya:

- İlk ve orta dereceli okullar, Eylül ayının ilk 3 haftasında kademeli olarak eğitim-öğretime başlayacak.
- 6 yaş ve üstüne maske zorunluluğu getirildi.
- Günde en az 5 defa el yıkama zorunlu hale getirildi.
- Her gün sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa ateş ölçtürülecek.
- Sınıflar sürekli açık ya da havalandırılıyor olacak.
- Öğrenciler arası 1,5 metre mesafe konulacak.
- Toplu taşıma ile gelecek öğrencilerin maske takması istenecek.
- Derslerin açık havada yapılması tavsiye edilecek.

İngiltere:

- Okullar 1 Haziran'dan itibaren bazı yaş gruplarından başlanarak açılmaya başlandı.
- 15-18 yaşları arasındaki lise öğrencileri ise 15 Haziran'da başladılar.
- Sınıflar küçük gruplara ayrılarak dersler yapılmakta.
- Mola ve ders saatleri kademelere göre ayarlandı.
- Ortak alanlar hariç maske zorunlu tutulmadı. Karantina olması durumunda ilgili alanda maske zorunlu tutuldu.

Eğitim-Ekonomi İlişkisi

OECD PISA direktörü Andreas Schleicher, “bugünün eğitimi, yarının ekonomisidir” sloganıyla değindiği ve “ülkelerin insan gücüne yapacakları eğitim yatırımı; uzun vadede ekonomik karşılığını direkt bulacaktır” sözüyle altını çizdiği husus ülkemiz için de geçerlidir. Eğitime verilen her uzun aranın, ülkelerin Gayri Safi Milli Hasılası üzerinde uzun vadede direkt ve negatif etkileri olacağı kuşkusuzdur.

Yine OECD tarafından yayınlanan bir başka raporda (OECD, 2020), şu ana kadar yaşanan okul kapanmalarının, öğrencilerin gelecekteki gelirlerinde en az %3 azalmaya neden olacağı ve özellikle ekonomik olarak dezavantajlı toplum kesimlerinde bu etkinin yıkıcı olacağından bahsedilmektedir. Özellikle, Türkiye gibi orta gelir düzeyinde milli geliri olan ülkelerde, eğitimden kopmaların ekonomik açıdan büyük tahribata yol açacağı görüşü hâkimdir.

Özel öğretim kurumlarında, 400.000'den fazla personel istihdam edilmektedir. Ayrıca özel öğretim sektörüne hizmet sunan yemek, servis, okul kıyafeti, kitap, kırtasiye gibi alanlarda sektörden ekonomik olarak etkilenmektedir. Bu nedenle ekonomiye özel öğretim kurumlarının etkisi sanıldığından daha büyüktür.

Eğitimde Kaçak Oluşumlar

2013 yılında hem güvenlik nedenleri hem de eğitsel açıdan dershanelerin kapatılması yönünde ülkemizde bir karar alındı. 14 Mart 2014 tarihinde bu karar yasalaştırılarak, eğitim sektöründe radikal bir değişikliğe gidildi. Dershanelere 4 yıl için temel lise olarak faaliyet vermeleri ve ardından özel okula dönüşmeleri için koşul sunulmuştur. Birçok dershane, devletin bu kuralına

uyarak özel okula dönüşmüştür. Ancak dersane faaliyeti yürüten kurum ya da öğretmenlerin çoğunluğu, sistemdeki boşluklardan yararlanarak faaliyetlerini aralıksız sürdürmüşlerdir. Ayrıca hâlihazırda, fiilen dershaneciliğin devam ettiği görülmektedir.

Kaçak Oluşuma Ortam Oluşturan Unsurlar

Tüm Derslerde Faaliyet Gösteren Özel Öğretim Kursları

Resmi olarak tek ders alanında faaliyet göstermesi gereken (Örn. sadece matematik veya kimya... dersi) 2.538 özel öğretim kursu bulunmaktadır. Mevzuata uyan kursların yanında ne yazık ki, resmi olarak tek derste; gayri resmi olarak tüm derslerde hizmet vererek tam anlamıyla dershanecilik yapmakta olan kurumlar bulunmaktadır.

Dershanecilik Yapan Muhtelif Kurslar

Kişisel gelişim, kariyer vb adlar altında ruhsat almış kursların bir kısmı, gayri resmi olarak sınavlara hazırlık süreci yürütmekte, yani dershanecilik faaliyeti yapmaktadırlar.

Özel okullara yüz yüze eğitim izni verilmediği dönemde, değişik adlar altında faaliyet gösteren kurslara yüz yüze eğitim izni verilmesi veliler arasında şaşkınlığa ve yoğun eleştirilere yol açmıştır.

Özel Ders

Çoğunlukla öğretmenlik mesleği icra eden kişiler tarafından; bazen de eğitimci olmayan kişiler tarafından, saatlik ücreti 300 TL'ye varan, ders saat sayısı sınırlanmayan ayrıca denetimsiz ve vergisiz özel ders piyasası oluşturulmuştur. Okullarda öğretmenlik görevini şeklen ifa eden birçok öğretmen, asıl motivasyon ve performanslarını özel derslerde göstermektedirler

Kaçak Bürolar

MEB, Belediyeler ya da Vergi Dairelerinden ruhsatı olmayan bu oluşumlar, büyük şehirlerde villa ya da plaza tipi yerlerde, küçük kentlerde ise büro tipi mekânlarda özel ders uygulamasındaki koşullarda kaçak eğitim faaliyeti yürütmektedirler.

Kaçak Eğitim Faaliyetlerinin Aile ve Ülkemiz Üzerinde Oluşturduğu Zararlar ve Tehditler

Güvenlik Yönünden: MEB ataması olmayan, adli sicili meçhul, öğretmenlik ehliyeti taşımayan hatta KHK ile meslekten men edilmiş kişiler tarafından bu faaliyetler yürütülmekte olup, ulusal güvenliği tehdit edebilecek derecede yaygınlaşmışlardır.

Mali Yönden: Kısmen ya da tamamen belgesiz ödeme ve tahsilat düzeninin hüküm sürdüğü bu alanda, ülkemizin vergi ve SGK kaybı üst düzeydedir. İstanbul'da kaçak kursların, yıllık ücretinin 20.000TL - 50.000TL aralığında olduğu ve aynı kentte on binlerce öğrencinin bu kurslara devam ettiği düşünüldüğünde, ekonomik boyut daha net anlaşılabilir. Çocuklarına daha iyi bir gelecek sunabilmek için ailelerin eğitim adına yaptığı bu harcama, kısıtlı kaynakların heba edilmesi anlamına da gelmektedir.

Akademik Yönden: Kaçak eğitim oluşumları, kendilerine alan açmak ve pazar yaratmak için örgün eğitim kurumlarını kötülemekte, sınav sisteminden kaynaklı rekabetten faydalanarak kendilerini bir ihtiyaç olarak veli ve öğrencilere sunmaktadırlar. Kurs ya da özel dersin, öğrenci başarısına katkısı bilimsel açıdan tartışılmalıdır. Ülkemizin nitelikli bir eğitim seviyesi yakalaması, PISA'ya da TIMSS gibi uluslararası değerlendirmelerde üst seviyelere yükselmesi için öğretmen niteliğine ve okulların kurumsallaşmasına yatırım yapması gerekmektedir.

LGS (Lise Giriş Sınavı) ve YKS (Yükseköğretim Kurumları Sınavları) sınavlarında ülke ortalamaları değerlendirildiğinde, kaçak kurs ve özel ders oluşumlarının fırsat eşitliği yaratmaktan yerine aradaki farkı olumsuz yönde açtığı aşikârdır. Yani bu yapı dezavantajlıları daha dezavantajlı yapmanın ötesinde fırsat eşitliği açısından bir katkı yapmamaktadır.

2020 yılı YKS ortalamaları; Türkçe başarı oranı % 36, Sosyal Bilimler başarı oranı % 39 Matematik başarı oranı % 14, Fen Bilimleri başarı oranı % 13 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar, YKS sınavındaki mevcut ortalamaların iç açıcı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Özel Okulların Desteklenmesi

Devlet desteği bakımında dünya genelinde özel okulların iki tipte değerlendirildiği görülmektedir

1.Devlet tarafından fonlanan özel okullar: Gelirlerinin ya da giderlerinin %50'den fazlası devlet tarafından karşılanan okullardır. Örneğin, özel okul velilerinin Devlet tarafından desteklenmekte ya da özel okul öğretmen maaşlarının tamamı veya bir kısmının Devlet tarafından karşılanmaktadır.

2.Bağımsız özel okullar: Gelir ya da giderlerinin yarısından fazlasını, kendi imkânları ile karşılayan okullardır.

Devlet destekleri de yine iki grupta değerlendirilmektedir:

- a) Arz Yönünden Verilen Destekler: Vergi indirimleri, mahsuplaşma, öğretmen ücretlerinin karşılanması, operasyon masraflarının desteklenmesi, yatırım ve sermaye destekleri verilmesi.
- b) Talep Yönünden Verilen Destekler: Öğrenciye verilen devlet bursları, veliye verilen eğitim çekleri (voucher), eğitim masraflarının karşılanması.

Okul Yardımı Çekleri (Voucher)

Eğitim çekleri henüz ülkemizde uygulanmamaktadır. Bunlar, devlet tarafından verilen bir nevi sertifika veya yardım çeki statüsü taşıyan maddi değeri olan belgelerdir. Bu belgeler ile veliler, kendi seçimlerine göre bir özel okulda çocuklarının eğitim almasını sağlayabilmektedir. Başka bir yöntem ise velinin devlete ödemesi gereken vergiyi, özel okul harcamasına mahsup edebilmesidir.

Özel okullara devam eden öğrencilere sağlanan destekler konusunda; ABD'de 21.738 öğrenci, öğrenim tasarruf hesabı desteğinden, 218.007 öğrenciye eğitim çeklerinden, 299.050 öğrenciye ise vergi indirimi karşılığı burslardan faydalanmış ve bu sayede özel okullarda eğitimlerini sürdürmüştür. Bunların yanı sıra bazı eyaletlerde, öğrencilere başarılarından ya da sosyoekonomik statülerinden dolayı, özel okullarda eğitim almaları için eyalet bursları verilmektedir. Yine bazı eyaletlerde, inovatif ve etkili eğitim programlarından dolayı, belirlenen özel okullara parasal destekler sağlanmaktadır. Birçok eyalette, özel eğitime tabi öğrenciler tam ya da kısmi burslar ile özel okullarda öğrenim görmektedir.

Okul Yardımı Çeki uygulamasının OECD ülkeleri açısından nasıl uygulandığı aşağıda Tablo 4'de özetlenmiştir.

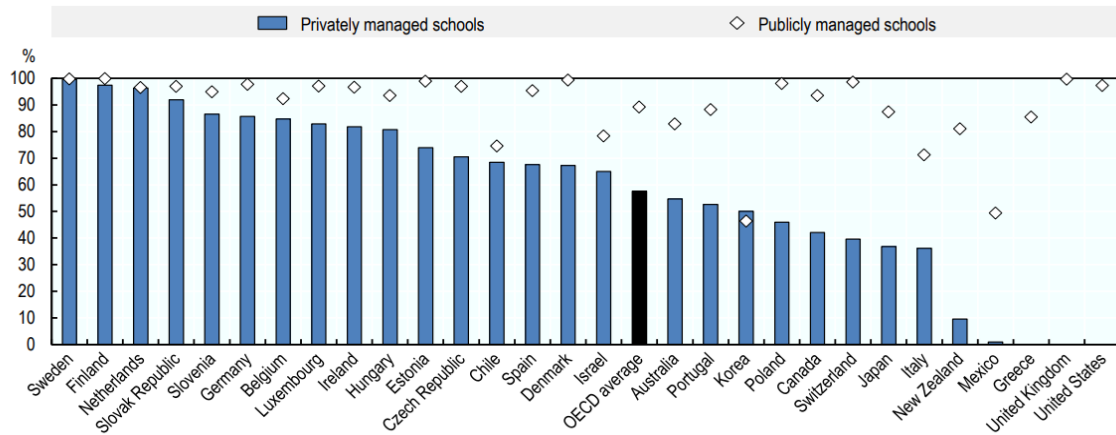
Tablo 4- Okul Yardımı Çeki (Voucher) Uygulayan Ülkeler

Ülkenin Adı	Okul Yardımı Çeki (Bursu) Ortaöğretim Seviyesinde Uygulanması	Sadece Sosyoekonomik Statüden Dolayı Uygulayanlar
Belçika	Evet	Evet
Şili	Evet	Hayır
Danimarka	Hayır	Hayır
Estonya	Evet	Hayır
Almanya	Evet	Evet
İsrail	Evet	Evet
Polonya	Evet	Hayır
Portekiz	Evet	Hayır
Slovakya	Evet	Evet
İsveç	Hayır	Hayır
İspanya	Evet	Hayır

2012 yılı itibariyle, OECD ülkelerindeki 15 yaş öğrencileri, ortalama olarak; %14,2'si devlet destekli özel okullara, %81,7'si devlet okullarına, %4,1'i ise bağımsız özel okullara gitmekteydi (Şekil 3.).

Devlet destekli özel okulların, 13 OECD ülkesinde; öğrenci sayısına göre oranı %10'dan fazladır. Hollanda, Belçika, İrlanda ve Şili'de devlet tarafından fonlanan özel okullar, devlet okullarından daha fazla öğrenciye sahiptirler.

Şekil 3- OECD Ülkelerinde Devlet Tarafından Özel ve Devlet Okullarına Oransal Olarak Sağlanan Finansman

Kaynak: OECD (2012a), *Public and Private Schools: How Management and Funding Relate to their Socio-economic Profile*, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264175006-en>.

OECD ülkeleri içinde, tüm özel okulların, ortalamada bütçelerinin %57,6'sı devlet tarafından karşılanmaktadır (kamu fonları, yerel yönetimler vb.). Yine OECD ülkelerinde, devlet okullarının bütçelerinin %89,2'si devlet tarafından, kalan kısmı ise özel fonlarla karşılanmaktadır

İsveç (99.6%), Finlandiya (97.4%), Hollanda (96.4%),Slovakya (91.9%), Hong Kong (91.3%) oranında özel olarak işletilen okullara destek vermektedir. Diğer yandan Yeni Zelanda (9.6%), Kolombiya (20.4%); Çin Taipei Bölgesi (8.8%); Kazakistan (3.6%); Çin Şanghay bölgesi (3.4%) oranıyla görece düşük destek vermektedirler. Yunanistan, Meksika ve İngiltere ise %1 oranından az destek veren ülkelerdir.

OECD ülkesi olan Japonya’da ise, 3 ana noktada özel okulların desteklenmesi ve yönlendirilmesi konusu yasal düzenleme yapılmıştır.

- Ulusal devlet okulları ile özel okulların eğitim içeriğini standardize etmek
- Öğrencilere farklı seçeneklerde fırsatlar sunabilmek
- Özel okulların özerk olmalarını garanti altına almak.

Bu doğrultuda Japonya’da kurulan özel okulları destekleme fonu, öğrenciye, veliye ve okullara farklı destekler sunmaktadır. (Kaynak <https://www.shigakukyosai.jp/en/index.html>).

Özel Okulların Yaşatılması ve Gelişimi İçin Talepler

Özel okullarla ilgili yukarıda verilen bilgiler ışığında ve sektörün küresel salgın döneminde giderek artan zorlukların ve sıkıntıların giderilmesi açısından aşağıda acil, kısa ve orta vadede yapılması beklenen iyileştirmeler belirtilmiştir.

Acil Talepler

- Tüm sınıf seviyelerinde, sağlık koşullarını elverişli hale getiren özel okullarda, yüz yüze eğitime izin verilmelidir. Salgın döneminde, alınacak tüm tedbirlerde okulların yüz yüze eğitime açık tutulması, eğitim personelinin aşılmasına öncelik verilmesi, yüz yüze eğitime verilen araların bölgesel ve kısa süreli olması sağlanmalıdır.
- Devletin ücretsiz verdiği eğitim hizmetinden vazgeçerek, ücreti mukabilinde özel okullardan hizmet satın alan özel okul velilerinin ücretlerine ayrıca %8 KDV eklenmesi, haksız bir durum ortaya çıkarmaktadır. Özel öğretimde, %1’e geçici bir süre için çekilen KDV’nin %1’lik uygulaması kalıcı olmalıdır.
- Devlette çalışan bir öğretmen ile özel sektörde çalışan bir öğretmenin, vergi ve SGK hesaplamalarının, aynı yöntem kullanılarak yapılması ve özel sektöre çıkan ilave maliyetin ortadan kaldırılması faydalı olacaktır.
- Tamamen ya da kısmen illegal eğitim oluşumlarının Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sıkı denetlenmesi ve cezalandırılması büyük önem arz etmektedir.
- Eğitim hizmeti için tahsis edilmiş bina ve arsalarda, emlak ve çevre vergilerinden muafiyet uygulanması sağlanmalıdır.
- %3 ücretsiz öğrenci kontenjanının %25, %50, %75 ve %100’lük parçalar halinde kullanılabilmesi için mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.
- Mart 2020 tarihinden sonra veliler Tüketici Hakem Heyetlerine başvurarak uzaktan eğitim süresini içeren ücretlerin iadesini istemekte ve aldıkları karar doğrultusunda kurumlarımıza başvurmaktadırlar. Bu haksız isteğin önüne geçmek için yasal tedbirler alınmalıdır, aksi takdirde zaten zor günler yaşayan kurumlarımız yaşayamaz hale gelecektir

Kısa Vadede Talepler

- Devlet okullarında derslik açığı bulunduğu, özel okullarda ise kullanılmayan %50 civarında bir kapasite olduğu malumdur. Devletin, özel okullardan hizmet satın alarak yatırım maliyetini sıfırlaması ve özel okullarda atıl bekleyen fiziki kapasitenin değerlendirilerek öğrencilere nitelikli eğitim sağlanması değerlendirilmelidir. Sektör temsilcileri ile Bakanlık yetkililerinin ortaklaşa yürüteceği bir çalışma ile özel okullardaki atıl kapasitenin, bir kamu

kaynağı olarak değerlendirilip, devlet okullarındaki fazla sınıf mevcudunun eritilmesi için planlama yapılmalıdır.

- 2020 yılı bütçesinde, ortalama olarak 7.500TL'ye tekabül eden, "bir öğrenci başına yapılan devlet harcaması" esas alınarak, özel okullara öğrenci başına devlet desteği verilmelidir.
- Özel okul, gider bütçelerinin en az % 60 maliyetini, personel giderleri oluşturmaktadır. Bu bütçenin de önemli bir kısmı, vergi ve SGK olmak üzere devlete ödenmektedir. Özel okullara dönük SGK ve gelir vergisi avantajları sağlanması için çalışma yürütülmelidir.
- Okul yemek ücretlerindeki KDV oranının kalıcı olarak sıfırlanması fayda sağlayacaktır.
- Velilerin, eğitim harcamalarının beyan edilen gelirin %10'u ile sınırlı olarak değil; tamamının indirim konusu yapılabilmesi veya daha yüksek oranlarda indirim konusu yapılabilmesi daha uygun olacaktır.
- Yapılacak düzenleme aksine davrananlar hakkında ceza uygulanabilmesi için (cezaların ancak Kanunla konulabileceğine dair zorunluluk nedeniyle) öncelikle 5580 sayılı özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 3, 4 ve 7. maddelerinde değişikliğe gidilmelidir. Konunun MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde yapılacak değişiklikler ile tamamlanması, mevzuata aykırı davranan kişi ve kurumlara hapis cezası yanında artırılmış para cezaları verilmesi, uygulamayı güçlendirecektir.

Yabancı Uyruklu Öğretmenler Hakkında Talepler

- Dil öğreniminde kullanılacak yabancı uyruklu kişilerden istenen dil seviyesini gösterir belgelerde en az C seviyesinde yabancı dil belgesi istenmektedir. Yabancı uyruklu olup okullarda dil öğreniminde kullanılan ve usta öğretici/uzman öğretici olarak atanan kişilerde TEFL, TESOL, DELTA veya CELTA adı altında belgeler mevcuttur. Yıllardan beri bu belgeler olmadan MEB Özel Öğretim Kurumları zaten ön izin vermemektedir. Bu belgeler "Yabancılara Dil Öğretim Belgesi" dir. Yabancı dil seviyesini gösterir belge değildir. Ancak bu belgeyi alabilmek için zaten o kişinin çok ileri seviyede o dili bilmesi veya en azından o kişinin anadili olması durumunda alınabilecek belgedir. Bu kişilerden ayrıca "C" seviyesinde dil bilgisi aranması gerekir. Yıllardır devam eden uygulamanın devamı talep edilmektedir.
- Yine yabancı uyruklu öğretmenlerden YÖK Denkliği alınması konusu tekrar ele alınmalıdır. YÖK Denkliği alma işlemi aylarca süren bir süreçtir. Bu aşamada belgelerin aslı istenmektedir. Aylarca sürecek bir işlem için hiçbir yabancı uyruklu belgelerinin aslını vermek istemez. Kaldı ki, yurt dışında halen çalışan ve bir sonraki öğretim yılında Türkiye'de çalışacak bir kişi hiç tanımadığı ve bir sonraki yıl çalışacağı bir ülkeye belgelerinin aslını göndermez. Uygulamada birçok sorunun çıkması muhtemeldir. Ayrıca; YÖK'ün birden bire oluşabilecek bu türden bir iş yükünü karşılaması mümkün gözükmemektedir. Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde bu iki konu için 2020 Şubat ayında yapılan değişikliğin bu yıl içinde ertelenmesi veya kaldırılması gerekir.

Orta Vadeli Talepler

- Özel okulların ilan, reklam ve duyurularında, gerçeğe aykırı beyanlarda bulunanlar ile öğretmenlik mesleğine yakışmayacak tasarımlar yayınlayanlara yaptırım uygulanmalıdır.
- Bankacılık Mevzuatındaki benzer bir madde, özel okulların itibarının korunması için mevzuata eklenmelidir. Özel okullar hakkında gerçeğe aykırı söylem ve eylemde bulunan kişi ya da kurumlara bu maddeye istinaden işlem yapılmalıdır. Nitekim, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 74.maddesinde "itibarın korunması" hususuna yer verilmiş, bankaların, müşterileri nezdinde uğrayacağı itibar, şöhret ve servet kaybına değinilerek bu maddenin ihlali halinde adli para cezasına hükmedileceğini sonuca bağlamıştır. Bankaların bir güven kurumu olduğundan hareketle getirilen bu ilkenin, "itibar" başlığı kapsamında, güven

konusunun çok daha hassas ve daha önem arz eden, geleceğin nesillerini yetiştirmekte olan eğitim öğretim kurumları açısından da, bağlayıcı olması gerekir.

- Özel okulların, KDV alacaklarını aylık vergi ve SGK yükümlülüklerine mahsup etmesinin önü açılmalıdır.
- Kısa Çalışma Ödeneğinden (KÇÖ) faydalandırılan öğretmenlerin, SGK prim kaybına uğramamaları ve salgın öncesi bildirilen son SGK bildirgesine göre devlet tarafından tamamlama yapılması talep edilmektedir.
- Yapılacak düzenleme ile mücbir sebep durumunda, uzaktan eğitimin de, yüz yüze eğitim hükmünde olacağı ve eğitim hizmetinin ifa edilmiş sayılacağı, mevzuat hükümlerine eklenmelidir.
- Devlet okulu öğretmenlerinin erişebildikleri tüm kaynak ve hizmet içi eğitimlere, özel okul öğretmenlerinin de erişebilmesi sağlanmalıdır.
- Eğitim sektörünün tamamlayıcısı olan ve büyük istihdam potansiyeli olan; yemek, servis, kırtasiye, yayın, temizlik, güvenlik sektörlerinin de ekonomik destek kapsamına alınması elzemdir. Özel okulların yanı sıra, yan sektör kuruluşlarına hibe ve uygun koşullu kredi desteği sağlanmalıdır.
- Özel okulların da KOSGEB desteklerinden faydalanmalarının önü açılmalıdır.
- Özel okulların, vergi ve SGK ödemelerinde, 1 yıl vadeli ötelemeler sağlanmalıdır.
- Özel okullara kira desteği sağlanmalı veya kiralarda stopaj muafiyeti sağlanmalıdır.
- "Kazanç temini gayesi bulunmayan" tanımının genişletilerek, tüm özel okulların ruhsat harcından muaf tutulması sağlanmalıdır.
- Özel okulların, elektrik, su, doğalgaz gibi giderleri ile ilgili olarak, 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 12. Maddesinde "Özel okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır." hükmünün özel okullara olumlu yönden fiilen yansması için ilgili kuruluşlarla sektör temsilcileri ortaklaşa çalışma yürütülmelidir.
- Özel okul yatırımlarının dengeli bir şekilde artması ve haksız rekabetin önüne geçilmesi için sektör temsilcileri ve Bakanlık yetkilileri ile sektörün orta ve uzun vadeli planlamaları yapılmalı, özel öğretim kurumlarının nitelik ve kalite esasına göre rekabet etmelerinin teşvik edilmesi sağlanmalıdır.
- Özel okulların, denetlenme ve değerlendirme kriterlerinin, şeffaf ve tüm tarafların müşterek katılımı ile birlikte belirlenmesi ve denetim ile işleyişin ortak olması benimsenmelidir. Kurumların denetimi yaptıkları uygulamalara göre yapılmalıdır.
- Özel okulların, açılış ve ruhsat süreçleri gözden geçirilmelidir. Kurumların, milyonlarca liralık yatırımlarını tamandıktan sonra basit mevzuat maddeleri yüzünden ruhsat konusunda gecikmeleri ve sıkıntı yaşamaları büyük bir sorun teşkil etmektedir. Yapılacak bir düzenleme ile inşaat ya da tadilat sürecine başlanmadan, bir inceleme ile projeye ön-onay verilmesi ve yatırım tamandıktan sonra yatırımın ön-onay doğrultusunda tamamlandığı sabitse ruhsatın verilmesi esas tutulmalıdır.
- Özel öğretim kurumlarında, personel çalışma koşullarının, MEB ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı mevzuatında ayrı tarif edilmiş olması denetimlerde sorun yaratmaktadır. Personel çalışma koşullarında mevzuat birliği sağlanması faydalı olacaktır.

II. ÖZEL ÖĞRETİM KURSLARI

Ülkemizdeki eğitim - öğretim sürecinin en önemli eşik noktaları liselere giriş sınavı ve üniversite giriş sınavlarıdır. Öğrencilerimizin geleceğini belirleyen bu sınavlara hazırlanmasında özel öğretim kurslarının üstlendikleri rolün ne denli önemli olduğu bilinen ve yaşanan bir gerçektir. Bilindiği üzere özel öğretim kursları Ekim 2016 tarihinden beri faaliyet göstermektedir. MEB Eylül 2020 sayısal verilerinde 2.538 özel öğretim kursunda 136.653 kursiyer ve 6.981 öğretmen olduğu belirtilmiştir.

Özel öğretim kursları, öğrencileri liselere ve üniversitelere giriş sınavına hazırlayan kurumlar olarak milli eğitimimize hizmet vermektedir. Öğrencileri sınavlara hazırlamakta olan bu kurumlar, öğrencilere ve ailelerine destek sağlamaktadır. Bu anlamda verilen hizmetin yasal zemininin tartışmaya yer bırakmayacak şekilde milli eğitim mevzuatında yer alması önemlidir. Ülkemizde sınavlar olduğu müddetçe buna bağlı olarak sınav hazırlığı da ihtiyaç olmaya devam edecektir. Milyonlarca kişiyi ilgilendiren bu kurumların daha çok öğrenciye daha az ücretle hizmet vermesi için aşağıda belirtilen yasal düzenlemelerin ivedilikle yapılmasına ihtiyaç vardır.

5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'yle ilgili olarak

- Derslik alan kapasitesine bakılmaksızın öğrenci sayısı (sınıf kontenjanı) 16 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Öğrenci sayısındaki bu sınırlandırma birim ücret artışına yol açmıştır. Sınıf mevcudu sınıfın büyüklüğüne göre en fazla 24 kişi olması şeklinde düzenleme yapılması, hizmet kalitesini düşürmeden hizmet ücretini düşürecektir.
- 5580 sayılı Kanunun geçici 6. Maddesinde özel öğretim kursları bir bilim grubundan açılabilir denilmektedir. Bu madde nedeniyle özel öğretim kursları çok sıkıntı yaşamakta ve maalesef bazı kurumlar kanun maddesi hilafına uygulamalar yapmaya yönelmektedirler. Her ders için ayrı bina tahsis etmek ekonomik olmadığı gibi öğrencinin alacağı 6 ders için 6 bina dolaşması hayatın pratiğine uygun değildir. Bu yüzden yasal çerçevede açılmamış ve tüm dersleri bir binada veren, kaçak eğitim faaliyeti yürüten yerlerin çalışma alanı genişletilmiş olmaktadır. Kurumlarımızın yaşaması ve yasa dışı duruma düşmemesi için bu geçici 6. Maddenin acilen kaldırılması gerekmektedir.
- Çalışma saatlerine sınır konulmuş, hatta pazar günleri ders yapılması yasaklanmıştır. Bu tür yasakların kaldırılması özel öğretim kurslarının öğrencilerimize daha iyi hizmet vermesini sağlayacaktır.
- Özel öğretim kursları ruhsatlı, vergilerini ödeyen, denetime açık, sorumlusu ve adresi belli kurumlardır. Özel öğretim kurslarına getirilen engeller binlerce (on bin civarında olduğu tahmin ediliyor) kaçak büronun oluşmasına neden olmuştur. Denetim dışı oldukları için bu bürolarda FETÖ iltisaklı öğretmenlerin de kaçak yollarla çalıştığı bilinmektedir. İllerde kurulan “Yasa Dışı Eğitim Faaliyetlerini Önleme Kurulları” bu bürolarla ilgili denetimleri yapmakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle özel öğretim kurslarına getirilen sınırlamaların kaldırılmasıyla ilgili olarak yapılacak yasal düzenleme ile bu kaçak bürolara yönelik engellenecektir.

III. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ

Rehabilitasyon Merkezleri; fiziksel, zihinsel, işitme, konuşma, görme, özel öğrenme güçlüğü, yaygın gelişimsel bozukluklar programlarına yönelik tanımlanmış özel eğitim hizmeti gerektiren engelli bireylerin hayata uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla hizmet veren kurumlardır.

Bu kurumların verdikleri eğitimlerle; bireylerin akademik, zihinsel, fiziksel, konuşma, dil gelişim bozukluğu, işitsel, duygusal, sosyal veya davranış problemleri ortadan kaldırılır ya da etkileri en az seviyeye indirilmeye çalışılır. Rehabilitasyonun özü gereği olarak bu yolla, yeteneklerini olabildiğince en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmekle topluma faydalı, aktif yaşama katılabilmeleri, kendine yeten birey haline gelebilmeleri hedeflenir.

Rehabilitasyon merkezleri yaygın eğitim kapsamında, yukarıda belirtilen kazanımları elde etmede en etkin faaliyet sunan kurumlardır. Yaygın eğitim faaliyetleri her yaş grubuna hitap eden hayat boyu öğrenme kapsamında değerlendirilecek faaliyetlerdir. Bu açıdan bakıldığında bu merkezler her yaş grubuna rehabilitasyon hizmeti sunabilecek kurumlardır. Tıbbi açıdan yapılan destek hizmetleri engelli bireyi sürekli hasta olarak gördüğü için sadece hastalığı ya da etkisini azaltmaya dönük hizmetlere yoğunlaşmaktadır. Hâlbuki rehabilitasyon hizmetleri, bireyin her şartta kendine yetecek ve mümkünse topluma katkı sunacak hale gelmesini sağlamaya dönük hizmetlerdir.

Tarafı olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi “Bütün bireyler kişiliğin, yeteneklerin, zihinsel ve fiziksel kabiliyetlerin gelişmesi konusunda eşittir” demektedir. Bu eşitlik ilkesinden de yola çıkarak, sağlıklı bireyler kadar eğitimin her alanında özel gereksinimli bireyler de bu haklardan muaf düşünülemez.

Özel gereksinimli bireylere destek eğitimi veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılabilen kurumlardır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ülkemizde 1990’lı yıllarda faaliyetlerine başlamışlardır. Kurumlarımızın iş ve işlemleri o dönemde iki farklı Bakanlıkça; Millî Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yürütülmekteydi. Bu dönemde bu hizmetten sadece Emekli Sandığı ve SSK bünyesinde çalışan ailelerin çocukları faydalanabilmekte, ödemelerde bu kurumlar tarafından yapılmaktaydı.

2004 yılında çıkan 5378 sayılı Engelliler Kanunu ile Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı olan tüm engelliler bu hizmetten ücretsiz yararlanmaya başlamışlardır. Ayrıca tüm kurumlar tek çatı altına, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesine alınmışlardır. Özel eğitim ödemeleri de yine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaya başlamıştır.

Bu yeni süreçte Kanun gereği aileler çocuğunda gelişimsel açıdan farklı bir durum gözlemlediklerinde ilk önce bir tam teşekküllü hastaneye başvurmaları gerekmektedir. İlgili hastane çocuğun bütün gelişim alanlarını değerlendirdikten sonra eğer ihtiyaç var ise bir rapor düzenlenerek aileler özel eğitim alması yönünde bilgilendirilerek ilgili Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine yönlendirilmektedirler. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tıbbi tanı almış bireyleri eğitsel yönden değerlendirerek gerekli eğitim tedbiri yönünde karar veren kurumlardır. Tablo 5’de Rehberlik ve Araştırma merkezlerinden yararlanmakta olanlar hakkında sayısal veriler sunulmaktadır.

Tablo 5- Rehberlik Araştırma Merkezleri İnceleme İstatistikleri

Yıl	Toplam İnceleme Sayısı	Destek Eğitim Önerilen Birey Sayısı		
		Toplam	Erkek	Kız
2018	494.161	419.785	259.210	160.575
2019	508.569	432.785	268.491	164.294

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Rehberlik Hizmetleri Daire Başkanlığı Verileri

Tablo 5’teki verilerden anlaşılacağı üzere Rehberlik Araştırma Merkezlerine başvuru yapan bireylerden yaklaşık %80 civarındaki kısmına destek eğitim önerildiği görülmektedir. Ayrıca destek eğitim önerilen bireylerin cinsiyetlerine bakıldığında erkeklerin oranı kızların oranından daha fazladır. Tablo 6 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri hakkında sayısal verileri ve ödenek tutarlarını göstermektedir.

Tablo 6- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri İstatistikler

Yıl	Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Gönderilen Toplam Ödenek
2006	995	115.601	263.187.188.00 TL
2007	1.587	181.878	684.710.016.00 TL
2008	1.795	205.831	830.961.428.00 TL
2009	1.686	216.106	862.663.787.00 TL
2010	1.647	223.920	906.720.974.00 TL
2011	1.657	240.679	1.122.236.610.00 TL
2012	1.748	255.848	1.263.384.975.00 TL
2013	1.782	270.607	1.407.051.750.00 TL
2014	1.906	295.617	1.606.000.402.00 TL
2015	1.935	313.998	1831.718.500.00 TL
2016	2.040	334.336	2.125.036.466.00 TL
2017	2.178	356.263	2.444.847.954.00 TL
2018	2.500	377.273	2.767.299.225.03 TL
2019	2.593	365.617	3.233.658.392.392.33 TL
2020	2.733	361.021*	2.751.608.883.46 TL

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Yaygın Eğitim ve Barınma Hizmetleri Daire Başkanlığı Verileri

Tablo 6’daki verilerde görüldüğü gibi 2006 yılında 995 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi özel gereksinimli bireylere hizmet verirken bu sayı 2020 yılında 2.733 ‘e yükselmiştir. Yani bu alan yaklaşık 3 kat büyümüştür. Yine tabloya baktığımızda bu kurumlarda hizmet alan özel gereksinimli birey sayısı da 2006 yılında 115.601 olduğu görülmektedir. Kişi sayısı 2020 yılına gelindiğinde yine 3 kat artarak 361.021 kişiye ulaşmıştır. Bu sayı daha fazla olması beklenirken salgın döneminde kurumlarda hizmet alan bireylerin sayısındaki azalmaya bağlı olarak hizmet sağlayan kurumların sayısında da azalma görülmektedir.

Veriler göstermektedir ki ülkemiz son yıllarda sosyal devlet anlayışı ile dezavantajlı gruplara yönelik vermiş olduğu hizmetlerde ciddi artışlar gerçekleştirilmiştir. Özellikle özel gereksinimli bireyler ve ailelerine yönelik sağlanan hizmetler başta özel eğitim olmak üzere evde ve kurumda bakım desteği maddi konularda sağlanan destekler son derece sevindiricidir.

Millî Eğitim Bakanlığı’nca hazırlanan “2023 Eğitim Vizyonu” ile de özel gereksinimli bireylerle ilgili çeşitli planlar yapılmaktadır. Son teknolojiye uyumlu, güncel gelişmeleri takip edebilen, insan ve teknoloji ve rehabilitasyon merkezleri çeşitli çalışmalar yapmakta ve mevcut müfredatın da izin verdiği ölçülerde çeşitli öğrenme sistemleri, eğitimcilerin eğitimi, güncel konuların takibi

gibi faktörleri iyileştirmeye çalışmaktadır. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri çatısı altında hizmet alan bireylerin hayat kalitelerinin zaman içerisinde daha iyiye gittiğini; akademik, sosyal, psikolojik alanlarda gözle görülür ilerlemeler kaydettiklerini birçok bilimsel araştırmada görme şansı bulmaktayız. Rehabilitasyon çatısı altında yürütülen hizmetlerin özelliklerine bakıldığında, özel gereksinimli bireylerin kazanımları yanında ailenin tanı sonrası bu durumu kabulünden başlayarak, özel bireylerde etkili anne babalık temel bilgileri Rehabilitasyon merkezleri uzmanları tarafından ailelere verilmektedir.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri'ne devam etmekte olan özel gereksinimli bireylerin büyük bir kısmı özel veya resmi örgün eğitim kurumlarına devam etmektedirler. Rehabilitasyon merkezleri bu örgün eğitim kurumlarıyla temas kurarak, iş birliği yaparak özel gereksinimli bireylerin eğitim kalitesinin artırılmasına katkı sağlamaktadır. Merkezler özel gereksinimli birey, aile ve örgün eğitim kurumu arasında da bir eşgüdüm ve koordinasyon sağlamaktadır.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri aynı zamanda istihdamı da destekleyen kurumlardır. Sektörde aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere azımsanamayacak bir grup istihdam edilmektedir.

Tablo 7- Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Personel Sayıları

Kurum Adı	Kurum Sayısı	Çalışan Sayısı		Öğrenci Kontenjanı	Kursiyer
		Eğitim Personeli	Diğer Personel		
Rehabilitasyon Merkezleri	2778	35,462	10,927	367,036	

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Yaygın Eğitim ve Barınma Hizmetleri Daire Başkanlığı Verileri

Farklı meslek gruplarından çok sayıda çalışanı içerisinde barındıran özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, özel gereksinimli bireylere yönelik verdiği hizmetin kalitesini artırmak ve yenilikleri merkezlerine taşımak için belirli çalışmalar yapmaktadırlar. Fakat bu çalışmalarını uygulamada bir takım ekonomik zorluklar yaşamaktadırlar. Bunlardan bazıları ücretin yetersizliğine bağlı, bazıları ise ücret artışıdaki belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. Son yıllarda özel eğitim ve Rehabilitasyon hizmetlerine ödenen kamu katkısının ülkedeki ekonomik göstergelere paralel artmadığı görülmektedir. Kurumların hizmet sunum maliyetleri dikkate alınmadan belirlenen ücretler hizmet sunumunun verimliliğini ve eğitimin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca özel gereksinimli çocukların Rehabilitasyon merkezlerine naklini sağlamak için mutlak bir gereklilik olan servis hizmetinin kurumlarca ücretsiz yapılıyor olması sektöre mali açıdan büyük bir yük getirmektedir.

Son dönemde bütün dünyayı etkisi altına alan pandemi süreci özel eğitim ve rehabilitasyon sektörünü de ciddi anlamda etkilemiştir. Mart 2020'de salgının ülkemizde görülmeye başlaması ile alınan tedbirler kapsamında kurumlar 3 ay tamamen kapatılmış bu süreçte faaliyetlerine ara vermişlerdir. Kurumlarımız faaliyetlerine salgın tedbirleri kapsamında Temmuz ayında yeniden başlamışlar, ancak yeni süreçte öğrencilerimizin bir kısmı salgından kaynaklı eğitime ara vermek zorunda kalmışlardır.

Ayrıca personellerimizden özellikle risk grubunda olan çalışanlarımız da kurumlarımızdan ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte öğrencilerimizin devam oranı ortalama % 40 civarında düşmüştür. Bu durum zaten ekonomik olarak zor durumda olan sektörümüzü daha da zor duruma sokmuştur.

Farklı meslek gruplarından çok sayıda çalışanı içerisinde barındıran özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, özel gereksinimli bireylere yönelik verdiği hizmetin kalitesini artırmak ve yenilikleri merkezlerine taşımak için belirli çalışmalar yapmaktadırlar. Fakat bu çalışmalarını uygulamada bir takım ekonomik zorluklar yaşamaktadırlar. Bunlardan bazıları ücretin yetersizliğine bağlı, bazıları ise ücret artışındaki belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. Son yıllarda özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerine ödenen kamu katkısının ülkedeki ekonomik göstergelere paralel artmadığı görülmektedir. Kurumların hizmet sunum maliyetleri dikkate alınmadan belirlenen ücretler hizmet sunumunun verimliliğini ve eğitimin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca özel gereksinimli çocukların rehabilitasyon merkezlerine naklini sağlamak için mutlak bir gereklilik olan servis hizmetinin tarafımızdan ücretsiz yapılıyor olması sektöre mali açıdan büyük bir yük getirmektedir.

Sonuç olarak; aşağıdaki Tablo 8’de görüleceği gibi; 2004 yılında bir öğrenci için ödenen aylık özel eğitim ödemesi bir asgari ücret miktarı kadar iken, 2021 yılına gelindiğinde asgari ücretin 2/7’ine gerilemiştir. Yukarıda özetlenen durum ve tabloda sunulan bilgiler birlikte değerlendirildiğinde Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin yoğun sıkıntılar yaşamakta olduğu açıktır. Bu anlamda yapılan sorun tespitleri ve çözüm için beklentiler tablodan sonraki kısımda ele alınmıştır. Beklentilerin bir kısmı acil gereksinim duyulanlar olup diğerlerinin zaman içerisinde çözüme kavuşturulması sektörün amaçları doğrultusunda faaliyetleri açısından büyük önem arz etmektedir.

Tablo 8- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Seans Sayıları ve Ücretleri

Yıl	Bireysel Seans Ücreti (KDV Hariç)**	Verilen Seans Sayısı	Bir Önceki Seneye Göre Seans Ücretine Yapılan Artış Oranı (%)	Bir Önceki Seneye Göre Asgari Ücrete Yapılan Artış Oranı (%)	Asgari Ücret
2005	38,12	6+2	9,79	10,03	350,15
2006*	36,00	6+4	-5,56	8,66	380,46
2007	36,00	6+4	0,00	10,17	419,15
2008	48,66	6+4	35,17	20,07	503,26
2009	50,36	6+4	3,49	8,59	546,48
2010*	38,87	8+4	-22,82	9,63	599,12
2011	42,87	8+4	10,29	9,99	658,95
2012	45,87	8+4	7,00	12,27	739,79
2013	49,40	8+4	7,70	8,64	803,68
2014	51,12	8+4	3,48	10,87	891,03
2015	54,25	8+4	6,12	12,29	1.000,54
2016	59,00	8+4	8,76	29,93	1.300,00
2017	63,62	8+4	7,83	8,00	1.404,06
2018	68,12	8+4	7,07	14,18	1.603,12
2019	79,00	8+4	15,97	26,06	2.020,90
2020	98,75	8+4	25,00	15,03	2.324,70
2021	107.750	8+4	9.01	21,56	2.825,90
2004 Yılına Göre Toplam Artış Oranı(%)			184,42	788,01	

2006 ve 2010 yıllarında verilmesi gereken seans sayıları arttığından seans başına ücret düşmüştür. 2004 - 2007 yılları arasında tek ücret uygulaması yapıldığından seans ücreti, toplam fatura tutarının bireysel ve grup toplam seans sayısına bölünmesiyle hesaplanmış

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Öneriler

- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden hizmet alan bireylerin giderleri kamu tarafından ödendiği için kamunun kurumlara bakışı ve denetleme mantığı sadece bireylerin kurumlara geliş gidişleri yönünde olmaktadır. Ancak eğitim niteliği yönünde herhangi bir denetim yapılmamaktadır. Sistemin nitelikli eğitimin doğru sunulması yönünde güncellenmesi gerekmektedir.
- Eğitim programları, rehabilitasyon mantığına ve ruhuna uygun güncellenmelidir.
- Nitelikli eğitimin yapılması için eğitim personelinin niteliklerinin artırılması için rutin eğitimlerin planlanması ve uygulanması gerekmektedir.
- Mevcut ücret politikasının gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Kaynakları doğru kullanılması ve planlamanın yapılabilmesi için ülkemizin ihtiyaçlarının belirlenerek kurum açma yöntemlerinin belirlenmesi uygun olacaktır.

Acil Beklentiler

- Özel gereksinimli bireylerin kurumlara devam takipleri için getirilmesi düşünülen biyometrik kayıt sisteminin bir an önce uygulanabilir bir şekilde devreye alınması, hem kurumları hem de Bakanlığı rahatlatacaktır.
- Yıllara binaen, enflasyon ve asgari ücret karşısında yaşanan değer kaybının giderilmesi adına tek seferlik olmak üzere “iyileştirme” verilmelidir.
- Ücret artışının belirsizlikten kurtularak; “memur maaş katsayısı, asgari ücret artışı veya enflasyon oranına bağlanması gerekmektedir.
- Kurumlara sayı ve nitelik yönünden bir sınırlama getirilmesi hizmet kalitesini ve kurumsal gelişmeye katkı sağlayacaktır. Bu konuda sürücü kursları veya özel engelli bakım merkezleri referans alınabilir.
- Hiçbir şekilde Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine uymayan ücretsiz öğrenci okutulması ile ilgili yönetmelikte yer alan husus çıkarılmalıdır. Çünkü kurumlara devam eden bireylerin tamamının ödemeleri kamu tarafından yapılmaktadır. Dolayısı ile gelire göre bir kayıt söz konusu değildir.
- Özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetin doğası gereği şu anda ücretsiz olarak sunulan servis hizmetleri için uygun bir ödeme yapılmalıdır. Bu konuda da Sağlık Bakanlığına bağlı diyaliz merkezlerindeki uygulama referans alınabilir.
- Sektörün Ar-Ge ve eğitimde yenilikçi teknolojiler çalışmalar yapabilmesi için KOSGEB destek statüsüne sokulması

IV. MOTORLU TAŞIT SÜRÜCÜ KURSLARI

1985 yılında 2918 sayılı Karayolları Kanununda yapılan değişiklikle 1987 yılından itibaren sürücü kursları ülkemiz genelinde açılmaya başlanmıştır. Kursların sürücü sertifikası vermesi yanında Emniyet Genel Müdürlüğü de ehliyet vermeye devam etmiştir. Bu konuda Emniyet Genel Müdürlüğü yetkisini devretmemek için çok engel çıkartmış, nihayet 4111 sayılı Kanunla 1996 yılında Emniyet Genel Müdürlüğünün sürücü belgesi vermesi kaldırılmıştır.

Ülkeler trafik kazalarını azaltmak için bir seri tedbir almaktadırlar. Bunların en önemlilerinden birisi sürücü hatalarından kaynaklanan trafik kazalarıdır. Kazalarda çok sayıda can ve mal kaybı olmaktadır. Trafik kazalarını önlemenin yollarından biri de sürücü eğitimlerini daha verimli hale getirmekten geçmektedir. Ülkemizde sürücü eğitimlerinin verildiği yerler sürücü kurslarıdır. Sürücü kurslarındaki eğitimlerde başarının yükselmesi ülkemizde önemli can ve mal kayıplarını önleyecektir. Sürücü kurslarında teorik derslerden yapılan sınavlar için eğitim verildiği gibi, kurslara ait sürüş pistlerinde ya da akan trafikte pratik sürücü eğitimleri de verilmektedir.

Sürücü kursları 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre açılmakta ve kurslardaki faaliyetler Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ile Motorlu Taşıt Sürücü Kursları Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir. Teorik ders olarak trafik ve çevre bilgisi, ilk yardım bilgisi ile araç tekniği dersleri verilmektedir. Teorik derslerin sınavları Bakanlıkça merkezi sistemle yapılmaktadır. Uygulama derslerin sınavı Milli Eğitim Müdürlüklerince koordine edilmekte ve akan trafikte yapılmaktadır. Teorik ve uygulama derslerden verilen eğitimler sonucunda yapılacak sınavlarda başarılı olanlar için sürücü kurslarında sertifika düzenlenmektedir.

Sürücü eğitimi, denetimi, sürücü sınavları yetkisi 1996 yılında tamamen Millî Eğitim Bakanlığına geçmiştir. Ancak, Bakanlık 2017 yılından itibaren sürücü eğitimleri daha güvenli yapılmaya başlanmıştır. Sahte belgeler, başka kişilerin yerine sınava girmeler asgariye indirilmiştir Ülkemizde her tür yol koşullarında sınav yapılacak sınav merkezlerinin açılmaması, bağımsız profesyonel sınav yapıcı yetiştirilmesi için adım atılmaması bir eksikliğimizdir.

Ekonomi ve İstihdam Açısından Sürücü Kursları

Sürücü kursları sürüş eğitimleri vermek üzere özelleşmiş kurumlardır. İş makineleri kullanmada her düzeyde iş makinesi kullanım sertifikası da sürücü kurslarında verilmektedir. Sürücü kurslarında verilen eğitimler daha çok belge almaya dayalı eğitimler gibi görünse de bireylerin hayat kalitelerine birçok yönüyle katkı sunduğu muhakkaktır. Kursiyerler sürücü kurslarında edindiği becerisini meslek olarak kullanabildiği gibi, özellikle kurslarda edindikleri trafik ve ilkyardım bilgilerini günlük yaşayışlarında kullanabilmektedir. Bir meslek kazanma olarak düşünüldüğünde, iş makinesi kullanma becerisini, ağır makine kullanma gibi üst donanım gerektiren becerilere sahip olma olarak değerlendirebilir ve mesleki donanım açısından sürücü kursları artı değer kazandıran bir öneme sahiptir.

2021 yılı itibari ile Türkiye genelinde 3.839 Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu, 143 adet İş Makineleri Öğretimi Kursu açılmıştır. Bu kurslarda 34.290 kişi istihdam edilmektedir. Yaklaşık 27.874 adet demirbaş araç alınmıştır. Adı geçen kurumlar, yılda ortalama 621.522 kişiyi eğitmektedirler. Kurumların gelir vergisi ve diğer vergilerle hazineye katkıları azımsanmayacak düzeydedir. Kurumlar, aracını, yakıtını vererek, personelin görevlendirerek yaklaşık 18.645 kişiyi ücretsiz eğitmektedirler. Kurs, kursiyer ve öğretmen/öğretici sayıları Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9- Özel Motorlu Taşıt Sürücülerini Kursları

Öğretim Yılı	Kurum Sayısı	Öğrenci/Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
2015-2016	3.522	1.867.157	20.917
2016-2017	3.498	1.325.750	17.502
2017-2018	3.649	1.248.100	20.102
2018-2019	3.624	1.447.051	22.386
2019-2020	3.773	1.593.487	23.035
2020-2021	3.839	205.522	30.011

Kaynak: Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yayımlanan Milli Eğitim Resmi İstatistikleri.

NOT: Veriler ilgili eğitim-öğretim yılının bitimi itibariyle alınmaktadır.

Sürücü Kursları Hakkında Öneriler

- Sürücü kurslarında uygulanan sertifika program tür ve içerikleri daha rasyonel ölçütlerle sürekli gözlenmeli ve sektör temsilcileri ile birlikte belirli periyotlarla güncellenmelidir.
- Teorik ve uygulama dersleri ve süreleri ihtiyaçlara bağlı olarak revize edilmelidir.
- Teorik ve uygulama dersleri saatlerinin azaltılması olarak ortaya çıkan son düzenlemeler sektörün tümüyle birlikte yapılacak bir çalıştayda tartışılarak gözden geçirilmelidir.
- Sürücü kurslarında görev yapan eğiticilerin ve uygulama sınavı yapanların ihtiyaçlara bağlı olarak hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri periyodik hale getirilmelidir.
- Eğitimlerde ve sürücü sınavlarında yaşanan sorunlar gözlenmeli, sorunların çözümüne dönük olarak eğiticiler ve uygulama sınavını yapanlar belli aralıklarla eğitimden geçirilmelidir.
- Sürücü kursları sınavlarında görev alanların, yüksek okul mezunu olması, B sınıfı ehliyete sahip olması zorunluluğu bulunmaktadır. Sınav yapımcıların eğitimleri 96 saate çıkarılmıştır. Ancak sınav yapımcılara verilen uygulamalı eğitim yeterli değildir, sınav yapımcılara eğitim vereceklerin seçiminde özen gösterilmesi gerekmektedir.
- Görev yapan personelin kuruma yüklediği istihdamdaki vergi ve sosyal güvenlik yükleri ve alanda çalışanlara verilecek eğitimler devletçe desteklenmelidir.
- Sürücü uygulamalı eğitimlerini simülatörle yapan kurumlarda simülatörün AB uygulamalarındaki ölçütleri taşıyıp taşımadığına bakılmalı, eğitimlerin sadece simülatörle yapılması şekline dönüşmesine izin verilmemeli, trafiğe çıkacak hale geldikten sonra direksiyon eğitiminin trafikte yapılması gerçekleştirilmelidir.
- Türkiye’de simülatör konusu direksiyon eğitim alanlarının denetlenememesi sebebiyle getirilmiştir. Sürücü kurslarındaki B sınıfı araçlar her 15 yılda bir yenilenmeli, ağır vasıta araç yaşı azami 25 olmalıdır.
- Sürücü kurslarının araç alımlarında ÖTV alınmamalıdır.
- Sürücü kurslarının pistleri kullanmasını yaygınlaştıracak önlemler alınmalı, pistlerin ortak kullanımı ile ilgili ölçütler standart hale getirilmelidir.
- Sürücü kurslarında teknik donanım ve fiziki alt yapı için yapılacak her tür harcama vergi ve gümrük muafiyetleri ile desteklenmelidir.
- Sürücü sınavlarında değerlendirme ile ilgili ölçütler yeniden gözden geçirilmeli, direksiyon sınavlarında 100 puan alma şartı adayları olumsuz yönde etkilemektedir ve uygulanabilir olmaktan uzaktır. Puan barajı 80 olarak değiştirilmelidir.
- AB’de sınavlar A, B, C, D ile değerlendirilmektedir. D puanı alan başarısız, A, B, C hata puanlarıdır. Hata toplamı puanı 20 ve daha fazla ise aday başarısızdır. Sürücü kurslarında ücretlerin düşük olmasıyla başlayan ve yapılan her faaliyete etki edecek şekilde ortaya çıkan kısır döngünün sorumlusunun sadece kurumlar olmadığı açıktır. Kurum sayısından başlamak

suretiyle kurumların öğrenciden alacağı ücretlere kadar serbest piyasa şartlarına zarar vermeden yapılacak ortak düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

- Verilecek hizmetler için asgari standartların sektörle birlikte belirlenmesi soruna bir çözüm getirebilir. Yerleşim birimi nüfus ve benzeri etkenler açısından ele alınan projeksiyonlarla sürücü kursu açma izinleri ilişkilendirilmelidir.
- Teorik derslere devamın sağlanması, uygulamalı direksiyon eğitiminin planlandığı şekilde yapılmasını sağlamak için sektörün kendi içinde konsensüs sağlanmalı, ortak önlemler geliştirilmelidir. AB derslere devamı internette kontrol eden, kayıt eden, derslere randevu sistemi gelme imkânı sağlayan, mecburi ders saatine katılmayan kursiyerin sınava giremediği sistemi yasal hale getirmiştir. Bu sistem satın alınıp, Türkiye'ye uyumlu hale getirilmelidir.
- Sektörün verimli çalışabilmesi için her tür harç oranları en az %70 oranında azaltılmalıdır. Yaygın eğitimde yalnız sürücü kurslarına uygulanan Damga Vergisi ve sadece ülkemizde uygulanan ruhsat harcı kaldırılmalıdır.
- Motorlu Taşıtlı Sürücüleri Kurslarının uygulama sınavlarında “iki araç arasına park, aracı (L) parka park etme, ani fren” adı altında başka ülkelerde örneğine pek rastlanmayan yöntem getirilmiş, bu uygulama sürücü adayları tarafından faydalı bulunmamakta ve her geçen gün itirazlar artmaktadır.
- Motorlu Taşıtlı Sürücüleri Kurslarının ve İş Makineleri Öğretimi Kurslarının maliyetleri çok artmıştır (Araç alımı, yakıt, personel vs.). Bu nedenlerle, İtalya ve bazı AB ülkelerinde olduğu gibi “eğitim amaçlı alınan” araçlarda ÖTV ve KDV'nin sıfırlanması gerekmektedir. Böylece sektöre yapılmış olan teşvikle eğitimin kalitesini artırılacağı şüphesizdir.

Sürücü Kurslarının Yapısal Sorunları

Ülkemizde trafik kazalarında kusurların bir bölümü yol ya da araca bağlı olsa da önemli bir bölümü sürücü hatalarından kaynaklanmaktadır. Sürücü hatalarını asgariye indirmenin yolu da sürücü eğitimlerinin niteliğinin artırılmasından geçmektedir. Sürücü eğitimleri MTSK olarak kısaltması verilen sürücü kursları aracılığıyla yapılmaktadır.

Sürücü kursları adaylara sürücülükle ilgili teorik derslerden verilen eğitimin yanında uygulama pistlerinde ya da simülatör ile sürüş pratik eğitimi de yaptırılmaktadır. Merkezi olarak yapılan teorik sınavlar ve Milli Eğitim Bakanlığınca görevlendirilen uzmanlarca alanda /sınav pistinde yapılan pratik sınavlardan sonra sertifika düzenlenmektedir.

Teorik derslerin içerikleri güncel hale getirilmiş, motor dersi yerine araç tekniği dersi konulmuştur. Bakanlıkça hazırlanan sınav yönergesiyle sınavlar daha ölçücü hale getirilmiştir. Sürücü eğitimleriyle ilgili sistem düşünce olarak doğru kurgulanmış bir sistemdir. Ancak uygulamada karşılaşılan bazı sorunlar vardır. Bu sorunların çözümünde sektörde çalışanlar, kursiyerler ve eğitim verenler olmak üzere tüm tarafların görüşlerine ihtiyaç vardır. Sistem doğru kurgulanmış olsa bile yapılan faaliyetlerin kurguya göre işleyip işlemediğini alanda sürekli izlenmesi gerekmektedir. Sürücü kurslarıyla ilgili sistemde işlemeyen yönlerin olduğu ve bu durumdan en çok sektördeki zarar gördüğü ortadadır.

Sürücü kurslarının en önemli sorunlarından biri kurumların sürdürülebilir olmamasıdır. Bu durum ücret tespitinden sunulan hizmetlere kadar her şeye tesir etmektedir. Daha düşük fiyatla hizmet sunan bir kurum varken kurumların öğrenciden maliyete uygun fiyat istemeleri mümkün olmamaktadır. Son yıllarda uygulanan valilik tarifeleri yeterli olmamıştır. Alınan ücretle mevzuat çerçevesindeki hizmetleri sunmak mümkün değildir. Kurumlar, ücretin sınırlandırılmasıyla veya rekabet altında, mevzuatta belirlenen hizmetlerden kesintiye gitmek zorunda kalmaktadır.

Türkiye’de sürücü kurslarında eğitim veren öğretmenleri teorik ve pratik eğitim olmak üzere iki ayrı alanda değerlendirmek mümkündür. Eğitim düzeyleri itibariyle pratik alanda direksiyon eğitimi veren usta öğreticiler için lise mezunu olmak yeterli iken teorik alanda trafik ve çevre bilgisi ilkyardımcı motor ve araç tekniği bilgisi dersini veren öğretmenlerin en az yüksekokul mezunu olması zorunludur. Sürücü eğitimi alanında eğitim almış olsalar bile öğretmenlerin bu alanda eğitim verebilmeleri için profesyonel eğitimciler olması, trafik psikolojisi, kusursuz sürücülük ve benzeri konularda özel eğitime tabi tutulmaları şarttır. Trafik ve çevre bilgisi ile direksiyon eğitim kurs süreleri ve kurs veren eğitimcilerin yeterliliği tartışılmalıdır. Sürüş öğretmenleri ayrı bir öğretmenlik branşı olarak eğitim almakta ve faaliyet yapmaktadır. Bizde de sürücü öğretmenliğinin ayrı bir branş olarak ele alınmasına ihtiyaç vardır.

Özel Motorlu Taşıt Sürücülerini Kursları ve İş Makinesi Sürücü Eğitim Kursları Talepleri Acil Talepler

- Covid – 19 aşılmasında eğitim personeline öncelik verilmesi sağlanmalıdır.
- Özel öğretimde, %1’e geçici bir süre için çekilen KDV’nin kalıcı olarak %1 olarak belirlenmesi gereklidir.
- Devlette çalışan bir personel ile özel sektörde çalışan bir personelin, vergi ve SGK hesaplamalarının, özel sektöre çıkan ilave maliyetin ortadan kaldırılması gerekmektedir.
- Eğitim hizmeti için tahsis edilmiş bina ve arsalarda, emlak ve çevre vergilerinden muafiyet uygulanması sağlanmalıdır.
- %3 ücretsiz öğrenci kontenjanı Özel Motorlu Taşıt Sürücülerini Kursları ve İş Makinesi Sürücü Eğitim Kurslarında kaldırılmalıdır.

Kısa Vadede Talepler

- Sürücü ve iş makinesi kurslarında ise kullanılan %50 civarında derslik bulunmaktadır. Devletin, sürücü ve iş makinesi kurslarında hizmet satın alarak yatırım maliyetini sıfırlaması ve sürücü ve iş makinesi kurslarında atıl bekleyen fiziki kapasitenin değerlendirilerek öğrencilere nitelikli eğitim sağlanması değerlendirilmelidir.
- TÜİK’in istatistiklerine göre, 2019 yılı eğitim harcamaları; 2018 yılına kıyasla; %18,2 artarak 259 milyar 220 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Hane halkının da harcamalarının dâhil edildiği bu tutarda, özel ve kamu kuruluşlarının yaptığı eğitim harcamaları ile yaygın eğitime yapılan harcamalar dahil edilmemiştir. Bundan sonraki çalışmalara bu harcamalar da dahil edilmelidir.
- Sürücü ve iş makinesi kurslarında, gider bütçelerinin en az %70’ini, personel giderleri oluşturmaktadır. Bu bütçenin de önemli bir kısmı, vergi ve SGK başta olacak şekilde devlete ödenmektedir. Sürücü ve iş makinesi kurslarında dönük SGK ve gelir vergisi avantajları sağlanması için çalışma yürütülmelidir.
- Yapılacak düzenleme aksine davrananlar hakkında ceza uygulanabilmesi için (cezaların ancak Kanunla konulabileceğine dair zorunluluk nedeniyle) öncelikle 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun 3, 4 ve 7. maddelerinde değişikliğe gidilmelidir. Konunun Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde yapılacak değişiklikler ile tamamlanması, mevzuata aykırı davranan kişi ve kurumlara hapis cezası yanında artırılmış para cezaları verilmesi yasal zemine kavuşturulmalıdır.
- Motorlu Taşıt Sürücü Kurslarından eğitim almış olanların sınavlarını yapmak üzere, il merkezlerinde bağımsız sınav merkezleri kurulmalıdır.
- Sınav merkezlerinde kısa vadede görevlendirilmek üzere üniversite ve yüksekokulların fenotomotiv-mekatronik-matematik bölümü mezunları sınav yapıcı olarak yetiştirilip görevlendirilmelidir.

Orta ve Uzun Vadede Yapılması Beklenenler

- Sürücü ve iş makinesi kurslarında ilan, reklam ve duyurularında, gerçeğe aykırı beyanlarda bulunanlara yaptırım uygulanmalıdır.
- Sürücü ve iş makinesi kurslarında, KDV alacaklarını aylık vergi ve SGK yükümlülüklerine mahsup etmesinin önü açılmalıdır.
- Yapılacak düzenleme ile mücbir sebep durumunda, uzaktan eğitimin de, yüz yüze eğitim hükmünde olacağı ve eğitim hizmetinin ifa edilmiş sayılacağı, mevzuat hükümlerine eklenmelidir.
- Sürücü ve iş makinesi kurslarında da KOSGEB desteklerinden faydalanmalarının önü açılmalıdır.
- Sürücü ve iş makinesi kurslarında kira desteği sağlanmalı veya kiralarda stopaj muafiyeti sağlanmalıdır.
- "Kazanç temini gayesi bulunmayan" tanımının genişletilerek, tüm sürücü ve iş makinesi kurslarının da ruhsat harcından muaf tutulması sağlanmalıdır.
- Sürücü ve iş makinesi kurslarında, elektrik, su, doğalgaz gibi giderleri ile ilgili olarak, 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 12. Maddesinde “sürücü ve iş makinesi kurslarında su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır.” hükmünün sürücü ve iş makinesi kurslarına da olumlu yönden fiilen yansımaları için ilgili kuruluşlarla sektör temsilcileri ortaklaşa çalışma yürütülmelidir.
- İl merkezlerine başta olmak üzere sınav merkezlerinin kullanması için sınava gireceklerin becerilerini ölçebilen modern trafik eğitim alanları inşa edilmelidir.
- İş makinesi kurslarının eğitimlerini donanımlı alanlarda vermelerinin sağlanması, bu amaçla kurslara araç ve alan tahsisi teşviklerinin getirilmesi gerekmektedir.

Pandemi Dönemi Açısından

Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursları ile İş Makinesi Kurslarına küresel salgın süresince hiçbir yardım, destek henüz yapılmamıştır. Kurslarda 5580 sayılı Kanun gereği kurs müdürü, ders öğretmenleri birbirinden ayıramamaktadır. Bu nedenle SGK'nın eksik maaş ödeme desteği de kullanılamamıştır. Kurumların ruhsat harçları, vergileri, SGK primleri ertelenmemiştir.

Mart 2020 tarihinden itibaren geçen bir yıllık dönemde, bütün eğitim kurumlarında olduğu gibi Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursları ile İş Makinesi kurslarına da uzaktan öğretim uygulamasına geçilmiştir. Ciddi bir alt yapıyı gerektiren bu uygulama Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursları ile İş Makinesi kurslarına önemli bir mali yük getirmektedir. Öğrenci kaybı ve ücret tahsilinde yaşanan bütün güçlükler rağmen Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursları ile İş Makinesi kurslarına uzaktan öğretimi etkin şekilde uygulamayı başarmışlardır.

V. MUHTELİF KURLAR

Özel öğretim kurumları olarak faaliyet sürdüren muhtelif kurslar, yüz yılı aşkın bir süredir faaliyet göstermektedir. Günümüze çok farklı aşamalardan geçerek gelmişlerdir. Bu süreç içerisinde pek çok yasal değişiklik yaşanmış gerek program sayısında gerek kurum sayısında oldukça fazla değişimler olmuştur. MEB Eylül 2020 sayısal verilerinde 5580 sayılı kanuna göre faaliyet gösteren 6.338 özel muhtelif kurs, 456.445 kursiyer ile 13.356 öğretmen, uzman ve usta öğretici bulunmaktadır.

İlk dönemlerde biçki-dikiş, nakış kursları, çeşitli el sanatları alanında başlayan kurslar sonraki dönemlerde; sekreterlik, muhasebe, daktilo ve yabancı dil gibi alanlarda faaliyet göstermiştir. Eğitim ve teknoloji alanındaki gelişmelere paralel olarak bilgisayarın günlük hayatımıza girişiyle birlikte bu alanda ihtiyaç hissedilen çok kapsamlı eğitimlerle çok daha geniş kesimlere kurs hizmeti ulaştırılmıştır. Bu alanda yüz binlerce kişiye eğitim verilmiş ve belgelendirme yapılmıştır. Program çeşitlerinin artması ile günümüzde muhtelif kurslarda verilen eğitimlerde yüzlerce müfredat programı uygulamaya konulmuştur.

Ancak bu gelişmelerle birlikte kursların bazı sorunları olmuş, fakat bu sorunlar bir türlü çözülememiştir. Bu sorunlar arasında; izinsiz kurumların faaliyetlerinin engellenememesi, bazı kurumların oluşturduğu haksız ve kursların etkinliğini azaltan, zarar veren mevzuatların varlığı, uygulanan müfredat programlarındaki bazı sorunlar ve kursların devlet tarafından yeterli seviyede desteklenmemesi gibi sorunlar bulunmaktadır.

Bu sorunların çözüme kavuşturulması ile muhtelif kurslar kategorisinde yürütülen faaliyetlerin ülkemize ve eğitim sistemimize azımsanmayacak düzeyde çok önemli katkılarının olacağı açıktır. Bunun yanında bu kurslar yoluyla kendini geliştiren ve yeni iş yeri açan veya mevcut işyerinde sunduğu hizmetleri geliştiren kursiyerler ekonomiye de ciddi katkılar yapabileme potansiyeline sahip olmaktadır.

Muhtelif Kursların Çözülmesi Gereken Sorunları ve Gelecekte Beklentileri

Muhtelif kursların faaliyetlerini etkin yürütmesinde karşılaşılan durumlar aşağıda alt başlıklar kapsamında ele alınarak beklentiler ve çözüm önerileri sorunların aşılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Programlar

Kurumlarda kullanılan müfredat programlarının oluşturulması, iyileştirilmesi, değiştirilmesi veya iptal edilmesi aşamalarında sorunlar yaşanmaktadır. Şu andaki mevcut sistem gereği yeni program oluşturulması çok uzun bir süreçte mümkün olmaktadır. Program oluşturma konusunda kurumlara yardımcı olacak yeterli sayıda personelin bulunmaması ve program oluşturma süreçlerinin uzun ve zor olması nedeniyle pek çok kurum yeni program oluşturmaktan kaçınmaktadır. Bir programın oluşturulup Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) Başkanlığından onay alarak yayınlanması en erken bir yıldan önce mümkün olamamaktadır. Bu sorunun çözümü Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) tarafından uygulanmakta olan program yapma süreç ve metodu örnek alınarak yeni program üretilmesi gerekmektedir.

Ayrıca şu anda kurumlara sınırlı sayıda program için kullanıma izin verilmiş olan HBÖGM programların tümünün kullanımına izin verilmesi gerekmektedir. Bu konuda Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (ÖÖKGM) ve HBÖGM tarafından yayınlanan programların birleştirilerek tek tip haline getirilmesi çok daha uygun olacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı'na

bağlı iki ayrı genel müdürlük tarafından farklı program üretme yerine tek tip olarak ve sadece bir merkez tarafından oluşturulacak ve yayınlanacak şekilde bir düzenleme yapılmalıdır.

Bakanlık tarafından eski olduğu gerekçesi ile uygulamadan kaldırılacak programlarda yanlışlık yapılmaktadır. Eski programlar yerine çıkarılmış olan yeni programların kullanımında zorlama olmamalıdır. Yayınlanan yeni bir kurs programı bazen kursiyer ve sektör ihtiyacını karşılamaktan uzak olabilmektedir. Bu nedenle kursiyer talep etmesi durumunda kurumlar eski programı kullanmaya devam edebilmeleri gerekmektedir. Bir program kaldırılması için o programın hiçbir kurum tarafından uygulanmama koşuluna bağlı olması gerekmektedir. Bu nedenle program kaldırılma sürecinde Bakanlığın bu konuda daha titiz davranması gerekmektedir.

İzinsiz Eğitim Faaliyetleri

Bakanlığa bağlı kurumların karşısında bazı kişi ve kurumların izinsiz faaliyetleri çok önemli bir sorun oluşturmaktadır. Ne yazık ki bu konuda yıllardan beri bir çözüm bulunamamıştır. Bakanlığın izinli kurumlara en küçük bir eksiklikte uyguladığı yaptırımlar ne yazık ki izinsiz pek çok kuruma karşı uygulanamamaktadır.

Son dönemlerde internet üzerinden sanal faaliyet sürdüren posta adresi olmadan çalışan pek çok kişi veya kurum faaliyeti hızlı bir şekilde artarak yaygınlaşmaktadır. Yurtiçi veya yurtdışından yayın yapan kuruluşların web sitelerine karşı yaptırım /engelleme uygulanmadığı için Bakanlığa bağlı çalışan özel öğretim kurumları mağduriyet yaşamaktadır. Bu nedenle Bakanlığın izinsiz çalışan yurtiçi ve yurtdışı kökenli bu kurumlara karşı yasal bir mevzuat değişikliği dahil gerekli tüm önlemleri hızlı bir şekilde alması gerekmektedir.

Sürekli Eğitim Merkezleri

Özel üniversitelerin yaygınlaşması ve üniversitelere bağlı yaygın eğitim yapmak amacıyla Sürekli Eğitim Merkezleri (SEM) açılmaya başlamıştır. Ancak özel ve kamu dahil açılan her SEM, eğitim yapmak için değil adeta belge satmak gibi bir işlev üstlenmişlerdir. Eğitim yapan SEM sayısı yaklaşık yüzde bir iki seviyesindedir. Üniversiteye gelir oluşturmak amacı ile kendi mevzuatlarına da aykırı bir şekilde sertifika basıp satan bu kurumların yaptıkları bu faaliyetleri kendi yasal sınırlarını da aşmaktadır. Haftalık 40 saat ders yapsa dahil üç beş ayda bitmesi gereken bir program için bir iki haftalık sürelerde sözde bitirilerek sertifika basılarak satılması (bu belgelerin bir de e-devlette yayınlanması) bu kurumların kendi mevzuatlarının da dışına çıktıklarının göstergesidir. Ne yazık ki bu konuda bağlı oldukları kendi üniversite yönetimi ve YÖK tarafından bu kuruluşların gerekli şekilde denetlemelerinin yapılmadığı, verdikleri sertifikaların kontrol edilmediği anlaşılmaktadır.

Şu anki SEM faaliyetleri bu haliyle devam etmemeli, sertifika satan bu kurumların bu faaliyetleri bir an önce düzenlenmelidir. Bu nedenle SEM faaliyetleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından incelenmeli, yapılan değerlendirmeler YÖK ile paylaşılarak bu kurumların faaliyetleri yeniden düzenlenmelidir.

Kurs Bitirme Sınavları

Çeşitli kurslar tarafından eğitim sonunda yapılan kurs bitirme sınavlarının HBÖGM kurumları ile birlikte ve ortak olarak yapılması gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gerek ÖÖKGM gerekse HBÖGM programları tüm kurumlarca ortak kullanımı sağlanarak kurs bitirme sınavlarının da ortak yapılması ile Bakanlık tarafından yaygın eğitim faaliyeti konusunda bir standart sağlanmış olacaktır. Kurslar için hazırlanmış (şu anda uygulamaya geçilmemiş) Yönerge ile sadece özel öğretim kurumları olan çeşitli kursların sınavları merkezi olarak yapılırken

HBÖGM kurumları eğitimci tarafından yapılan sınav ile belgelendirme yapmaktadır. Adil olamayan bu mevzuat uygulaması nedeniyle kurumlarımız haksızlığa uğramakta ve mağduriyet yaşamaktadırlar.

Halk Eğitim Merkezleri Faaliyetleri

HBÖGM kurumları olan Halk Eğitim Merkezlerine kursiyer kayıtlarında bir standart olmalıdır. Bu kurslara herkes kayıt yapmamalı, sadece ekonomik durumu uygun olmayan kişiler kayıt edilmelidir. Oysa bu kurslara başvuran hemen herkes (ekonomik durumuna bakılmaksızın) kabul edilmektedir. Bu yanlış uygulama değiştirilmeli ve özel kurs sağlayıcıların yaşamasına şans verilmelidir.

Ayrıca bu kurslarda verilen eğitimler estetik, sanatla ilgili hobi kursları değil, mesleki eğitim kursları olmalıdır. Ancak pek çok Halk Eğitim Merkezlerinde mesleki eğitim kursları değil de genelde kişilerin boş vaktini değerlendirmek amacıyla resim, müzik ve sanat kursları düzenlenmektedir. Bu kursların Halk Eğitim Merkezlerinde ücretsiz olması nedeniyle özel öğretim kurumlarında bu eğitimler düzenlenememektedir. Çünkü ekonomik durumu uygun olsa bile insanlar bu kursları talep etmemekte ve kurumlarımıza talep gelmemektedir. Millî Eğitim Bakanlığı kaynaklarının bu tür faaliyetler için harcanması yanlış olup gelişmiş ülkelerde bile bu tür kursların ücretli olduğu dikkate alınırsa bizdeki uygulamanın yanlışlığı da görülecektir.

Bu nedenle Halk Eğitim Merkezlerindeki kursiyer kayıtlarında yalnızca ihtiyacı olan kişilerin alınması ve kurslarda hobi kursları yerine mesleki eğitim kurslarının yapılması sağlanmalıdır.

Özel Muhtelif Kurslar ve Yaygın Eğitim Kurumlarının Beklentileri

Acil Talepler

- Kurs bitirme sınavlarında sertifika veren bütün kurumlar arasında uyum sağlanmalı, uygulamalardaki eşitsizliğin giderilmesi sağlanmalıdır
- Halk Eğitim Merkezlerine(HEM)kursiyer kayıtlarında standart getirilmeli ve HEM'ler, meslek edinmek isteyen ancak ücret ödeyemeyecek durumda olanlara hizmet vermelidir.

Kısa ve Orta Vadede

- Mesleki eğitim alanında eğitim ve belgelendirme yapan çeşitli kursların devlet tarafından desteklenmelidir.
- İstihdama yönelik faaliyet yürüten kurumların, özellikle sektörlerde ihtiyaç duyulan alanlarda, nitelikli eleman eksikliğini giderme konusunda kurumların mali yönden desteklenmelidir.
- Eğitimde kullanılan araç gereçler konusunda devlet tarafından hibe ve teşvik kredileri verilmelidir.
- Sonuçları başarısızlıkla sonuçlanan İŞKUR destekli eğitimler yerine rasyonel, işlevsel ve sonuca odaklı mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

VI. YAYINCILIK SEKTÖRÜ

Türkiye’de yayıncılık sektörünün sorunlarını ele alan en önemli etkinlik Ulusal Yayın Kongreleridir. 1-2 Mayıs 1939 tarihlerinde düzenlenen I. Türk Neşriyat Kongresi ve I. Maarif Şûrası’nda topyekûn bir kültür ve okuma seferberliğinin önünü açacak atılımlar yapılmıştır. Kongrede, dilimize çevirisi yapılacak eserlerin tespiti, bu eserlerin yayınlanması için bir program hazırlanması, planlanmıştır. Bir çocuk edebiyatı kütüphanesi kurulması, telif hakları ve telif hakları mevzuatının düzenlenmesi, özel sektöre devlet desteği, okumayı teşvik etmek için yapılacak çalışmalar, satış ve dağıtım konuları yazarlar, yayıncılar, eğitimciler, araştırmacılar, sanatçılardan ve Bakanlık yetkililerinden oluşan komisyonlarca tartışılmıştır.

I. Neşriyat Kongresi’nden sonra hukuki süreçleri ve entelektüel boyutu tanımlanmaya başlanan Türkiye yayıncılığı, devletin kültür politikalarının etkisinde şekillenmiş, 1940’ların sonuna doğru bağımsız / özel girişimler başlamıştır. II. Dünya Savaşı’nın ekonomik etkileri, kâğıt darlığı sorunlara yol açmışsa da Tercüme Bürosu’nun yayımladığı Dünya Klasikleri döneme ve sonraki yıllar boyunca Türkiye yayıncılığına damgasını vurmuştur. 1950’ler Türkiye’de dünya edebiyatından çevirilerin çoğalmaya başladığı, popüler kitap yayıncılığının da arttığı dönem olarak değerlendirilebilir. Basım ve cilt tekniklerinin gelişmesi kitap fiyatlarının ucuzlamasını sağlamış, sektör “çok satan” kavramıyla tanışmıştır.

29 Kasım 1960’ta Basın Kanunu’ndaki antidemokratik hükümleri kaldıran yasanın kabulü ve 1961 Anayasası’yla başlayan özgürleşme, sol görüşlü yayınların artmasını sağlamış, birbiri ardına kurulan sol yayınevleri o güne kadar yasaklı olan kitapları çevirmeye başlamıştır.

1970’ler yüksek tirajlı gazetelerin yayıncılığa girdiği dönem olarak dikkati çekmektedir.

24-27 Ocak 1975 tarihlerinde düzenlenen II. Türk Yayın Kongresinde de ilk Kongrenin konuları görüşülmüş, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve çocuk kitaplarının grafik düzeni, basılı materyalde standartlar konuları eklenmiştir. Kongrede ayrıca Türkiye yayıncılığının sorunları etraflıca ele alınmış, özellikle kâğıt sıkıntısı ve 12 Mart sonrasında yayıncılar ve basın üzerinde etkili olan baskılar dile getirilmiştir.

Ancak, Türkiye’de yayıncılığın bugünkü durumunu anlamak ve değerlendirmek için özellikle 12 Eylül sonrası dönemi ele almak gerekir. 12 Eylül’ün yayıncılık alanına büyük etkileri olmuştur. Darbeyle birlikte gerçekleşen gözcülük ve tutuklamalar pek çok yayınevinin kapanmasına yol açmış, ancak sonraki yıllarda bu ağır darbenin oluşturduğu yeni ortamda önemli bağımsız yayınevleri kurulmuştur. İslami (sağ) yayıncılık da bu dönemde kendine yer bulmuş, büyük bir atılım gerçekleştirmiştir.

1980’ler aynı zamanda ofset baskı ve fotokopi makinelerinin ucuzlaması ve yaygınlaşmasıyla, yayıncılığın halen en önemli sorunlarından biri olan korsan basımın da başladığı dönemdir.

1990’lı yıllarda ise yayıncılığın büyük bir sektör haline geldiğini söylemek mümkündür. Büyük holdinglerin ve bankaların yayıncılığa girmesi, diğer yandan büyük kitap satış zincirlerinin kurulması bu döneme denk gelmektedir. Aynı dönemde uzun bir aradan sonra 11-13 Haziran 1991 tarihlerinde III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı, 16-19 Aralık 1998 tarihlerinde de IV. Ulusal Yayın Kongresi düzenlenmiştir.

2000’ler sonrasına bakıldığında Türkiye’de ekonomik büyümenin getirdiği hareketlilik kitap piyasasına da yansımış ve aralıksız olarak büyüme gerçekleşmiş; yayınevi, yayın türü ve başlık sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa (FSEK), korsan

yayınlarla ilgili kamu suçu ibaresinin gelmesiyle beraber korsan yayıncılığın kademeli olarak önüne geçilmesi, yayıncılık sektörünün gelişmesini sağlamıştır.

4-5 Aralık 2009 tarihinde V. Ulusal Yayın Kongresi yapılmıştır. Sektörel yapı, yayımlama özgürlüğü ve fikri haklar, yayıncılıkta devletin rolü ve devlet yayıncılığı, çocuk ve gençlik kitapları yayıncılığı, eğitim yayıncılığı, akademik - üniversite yayıncılığı, süreli yayınlar, kitapçılık, dağıtımçılık, satış ve pazarlama, kütüphaneler ve derleme sorunları, yayıncılığın dünyaya açılımı, AB ve uyum çeviri politikaları konuları gündeme gelmiştir. Yayıncıların ve akademisyenlerin katılımının yanı sıra dönemin Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri de Kongre çerçevesinde oluşturulan komisyonlarda görev almışlardır. Kongrenin ardından bir İzleme Komitesi oluşturulmuş; bu Komite, Kongre kararlarından hareketle yayıncılık sektörünün sorunlarını kısa, orta ve uzun vadede çözülebilecekler şeklinde gruplandırarak konuları takibe almıştır.

V. Ulusal Yayın Kongresinde yayımlama özgürlüğünün iyileştirilmesi, yayıncılık standartlarının yayıncılık örgütlerince belirlenmesi, ücretsiz ders kitaplarının öğrenciye ulaştırılmasında Milli Eğitim Bakanlığı ile dağıtımçı, kitapçı örgütleri arasında görüşmeler yapılmıştır. Dağıtımın en uygun şekilde yapılması, yazar ve çevirmenlere yapılan telif ödemelerindeki %18 KDV'nin ve Gelir Vergisi Kanununa göre yazar ve çevirmenlere yapılan telif ödemelerinden kesilmesi gereken %17 stopajın kaldırılması, yayıncıların KDV alacakları gibi sorunların çözümüne ilişkin kararlar alınmışsa da, bu sorunların çözümü için ciddi bir çaba gösterilmemiştir.

10-11 Mayıs 2019 tarihlerinde düzenlenen VI. Ulusal Yayın Kongresinde de aynı sorunlar ele alınmıştır. Sorunların çözümü için sektörümüz bekleyiş içerisinde.

Yayıncılık Sektörü Verileri

Yayıncılık sektörü yukarıda özetlenen tarihsel gelişim süreçleri sonunda önemli bir seviyeye gelmiştir. Sektörün mevcut sayısal durumu ve maddi boyutlarını içerecek şekilde hazırlanan Tablo 10, sektörün bu alandaki konumunu göstermektedir.

Tablo 10- 2020 Yılında Yayıncılık Sektörünün Ödediği Vergiler

Açıklama	Firma Sayısı	Kurum Başına Tahmini Çalıştırılan Eleman Sayısı	Tahmini Toplam Çalıştırılan Eleman Sayısı	Tahmini Ödenen Ssk /Muhtasar (TL)	Tahmini Yaratılan Gelir /Kurumlar Vergisi (TL)	Toplam Tahmini Ssk/Muhtasar Ve Yaratılan Vergi (TL)
Yayınevi Kategorileri						
Kültür Grubu Yayıncı Sayısı	1.760	10	17.600	28.952.000	294.600.000	323.552.000
MEB Ders Kitabı	100	10	1.000	1.645.000	83.470.000	85.115.000
Sınavlara Hazırlık Yayın Grubu	300	30	9.000	14.805.000	408.540.000	423.345.000
Akademik Yayın Grubu	42	8	336	552.720	18.000.000	18.552.720
Yabancı Yayın İthal Ve Pazarlama	10	30	300	493.500	88.800.000	89.293.500
TOPLAM	2.212	88	28.236	46.448.220	893.410.000	939.858.220

Perakende Kitap Satışı Yapan Firma Sayısı	5.000	10	50.000	82.250.000	800.000.000	882.250.000
--	--------------	-----------	---------------	-------------------	--------------------	--------------------

Dağıtımçı Kategorileri

Kültür Grubu Dağıtım Sayısı	10	80	800	1.316.000	165.350.000	166.666.000
Sınava Hazırlık Toptan Kitap Dağıtımı	20	80	1.600	2.632.000	385.700.000	388.332.000
TOPLAM	30	160	2.400	3.948.000	551.050.000	554.998.000

GENEL TOPLAM	7.242		80.636	132.646.220	2.244.460.000	2.377.106.220
---------------------	--------------	--	---------------	--------------------	----------------------	----------------------

Kaynak: Türkiye Yayıncılar Birliği 2020 Verileri

Tablo 10'daki veriler incelendiğinde 7242 firmanın yaklaşık 80 000 çalışan ile önemli bir seviyeye ulaştığı ve ürettiği ekonomik değerle de (vergi ve harçlar dahil olmak üzere) adından söz edilecek seviyelere ulaştığı görülmektedir.

Tablo 10'da sunulan verilere göre, Türkiye'de 2011 yılında 41.386 adet yeni başlık üretilmişken, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı ISBN Ajansından alınan bilgilere göre 2020 yılında 78.500 adet yeni başlık üretilmiştir. Bu da son 10 yılda %89,68'lik bir artış olduğunu göstermektedir. 2020 yılında toplam başlık sayısının 61.257'si basılı kitap formatındadır. 2020 verilerine göre; Toplam başlık sayısının 68.685'i basılı kitap formatında, 9.815 adedi sesli veya e-kitap formatındadır. Yine 2020 verilerine bakıldığında, sesli ve e-kitap başlık sayısı 6.487 olduğu anlaşılmaktadır. Bu artışta pandemi sürecinin payı olduğu değerlendirilmektedir.

ISBN Ajansından alınan bilgiye göre Türkiye'de 2020 yılında aktif olarak ISBN alınan kitapların 69.984 adedi (%89) bağımsız yayıncılar tarafından üretilmiştir.

Kitap Üretim Verileri

Ülkemizde kurgu (edebiyat), kurgudışı (araştırma-inceleme), çocuk ve ilk gençlik, eğitim, akademik, inanç ve ithal türlerinde kitap üreten yayınevleri, ürettikleri kitapların her biri için Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonundan (YAYFED) bandrol almaktadır.

2020 yılında TÜİK'in açıkladığı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2020 sonuçlarına göre Türkiye nüfusu 83.614.362'dir. Nüfusa göre kitap üretimi rakamları değerlendirildiğinde kişi başına düşen kitap sayısının 7,3 olduğu görülmektedir. 2019 yılında bu rakam 6,9 olarak hesaplanmıştır. 2020 yılının üretim verilerine göre bağımsız yayıncılar tarafından toplam 433.213.632 adet kitap üretilmiştir (Tablo 11). Bandrol dağıtım ve satışını yapan YAYFED'in (Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu) açıkladığı toplam kitap üretiminde, ilk üç ayda %30'lara varan artış, pandemiyle birlikte düşüşe geçerek yılı bir önceki yıla göre ancak %2,28 oranında artışla kapattı.

2020 yılı içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel sektörle birlikte kendisinin yazdırdığı kitapların toplam üretim adedi 184.200.000. Bu kitaplar ders kitapları, açık lise kitapları ve yardımcı kaynak kitaplardan oluştu. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı için ise Bakanlık ilk defa 17,5 milyon öğrenci için yardımcı kaynak kitap dağıtım kararı aldı. MEB'in bastığı kitaplarla birlikte toplam kitap üretimi 617.413.632 adet oldu.

Tablo 11- 2019- 2020 Kategorilere Göre Bandrol Verileri

	2019 (kitap sayısı)	2020 (kitap sayısı)	2019-2020 Değişim %
Kültür Yayıncılığı	147.961.782	167.359.158	13,11
Yetişkin (Araştırma, inceleme vb.)	79.387.610	90.241.549	13,67
Yetişkin Kurgu (Edebiyat, sanat vb.)	27.303.062	32.354.331	18,50
Çocuk-Gençlik	41.271.110	44.763.278	8,46

Eğitim	228.559.913	228.730,321	0,07
Akademik	4.890.495	5.514.246	12,75
İnanç (Her türlü dini yayın)	36.899.907	26.693.426	-27,66
İthal	5.290.731	4.956.481	-6,32
Toplam	423.602.828	433.253.632	2,28

Kaynak: YAYFED 2020 Veriler

Türlere Göre Yayıncılık

A.Eğitim Yayıncılığı

Ülkemizde eğitim yayıncılığı Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren devlet tarafından yapılmaktaydı. 1980 sonrası ülkemiz ekonomisindeki yapısal değişiklikler sonucu, serbest piyasa ilkeleri öne çıkmaya başlamış, Devletin ekonomideki payı azalırken, özel yayınevlerinin payı giderek artmıştır. Ders kitapları üretimi devlet tekelinden çıkarılıp, özel sektöre de açılmıştır.

2020 yılının üretim verilerine göre bağımsız yayıncılar tarafından toplam 433.213.632 adet kitap üretilerek satışa sunulmuştur (Tablo 11). Toplam kitap üretimi 2019 yılına göre %2,27 oranında artış göstermiştir. Ancak salgınla birlikte kitabevlerinin ve okulların kapalı olması sebebiyle kitap satışları %60 oranında düşmüştür.

Toplam kitap üretimi içerisinde yardımcı kaynak ve sınavlara hazırlık kitapları 228.730.321 adetlik üretimle bir önceki yıla göre %1 bile artış gösterememiş, üretimdeki payı %55'ten %52,8'e düşmüştür.

Geçmişteki uygulamaların aksine, bugünkü güncel uygulamada Bakanlık özel sektörden kitap alımını arttırarak yayıncılıktan çekilme yönünde önemli bir adım atmıştır, bu da olumlu bir gelişmedir. 2020 yılına ait bandrol verilerine göre %0,07 artıştaki eğitim yayıncılığı, 228.730.321 adetle tüm üretimde %52,8'lik paya sahiptir. Pandemi sebebiyle okulların kapalı oluşu, kitap fuarlarının düzenlenememesi gibi etkenlerin yanı sıra, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2020 yılında lise hariç tüm sınıflar için ücretsiz yardımcı kaynak kitap dağıtması eğitim yayıncılığını zor duruma düşürmüştür. Eğitim yayıncılığının yayıncılık sektörü perakende pazarındaki toplam ciro payı, %52,99'dan %44,20'ye gerilemiştir. Bu alanda 2019 yılı ile karşılaştırıldığında %25,99 oranında ciro düşüşü gözlenmektedir.

Salgınla birlikte tüm kitap fuarları iptal edilmiş, kitabevleri kapanmış, okulların da kapanmasıyla yayıncılık sektörü %70'in üstünde ciro kaybına uğramıştır. Üretim neredeyse durma noktasına gelmiş, yeni kitap çıkışları ertelenmiş, tekrar baskılar için dolar ve euro'nun pozisyonu ve nakit akış tablolarındaki dengesizlikler nedeniyle kâğıt alımı finanse edilemez noktaya varmıştır.

Sektörümüzde ilk ve orta öğretime yönelik kaynak kitaplar, %43,57 lik bir pay sahibidir. Sektörde 80 binin üzerinde istihdam yaratan ve tahminen en az 2.377.106.220 TL (Tablo 13) civarında SGK, Muhtasar ve Kurumlar Vergisi yaratarak ülke ekonomisine hizmet veren sektörümüzün işleminde de motor görevi görmektedir.

2020-2021 eğitim-öğretim yılı için ise Bakanlık ilk defa 17,5 milyon öğrenci için yardımcı kaynak kitap dağıtma kararı almış, MEB'in bastığı kitaplarla birlikte toplam kitap üretimi 617.413.632 adet olmuştur.

B.Akademik Yayıncılık

Bilimsel eğitim ve üretimin temel taşlarından olan akademik yayıncılığın sektörümüzdeki payı, yasadışı fotokopinin verdiği ağır hasar nedeniyle %5 seviyesinden 2020 yılında %2,20'ye kadar gerilemiştir. Akademik yayıncılığımız, 5 milyon üniversite öğrencisine hitap etmesine rağmen, yasa dışı fotokopi çekimleri ve izinsiz korsan pdf paylaşımları sebebiyle gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında gerek üretimde gerekse kitap satışlarında %1-%2,5 civarı oldukça düşük bir aralığa sıkışmıştır. 5.514.246 adet üretimle öğrenci başına 1 kitabın düştüğü bir yerde bulunmaktadır. Yardımcı kaynakları kullanmayı dikkate almasak bile sadece her ders için 1 kitap alınsa normalde yılda 77,5 milyon kitap satılması gerekirken, sadece 5,5 milyon kitap satılması durumun vahim olduğunun açık bir göstergesidir. İki yüzden fazla üniversitemizle ve 5 milyona yakın öğrencimizle övünüyoruz ancak yasadışı fotokopi sebebiyle öğrenci başına 1 akademik kitap bile düşmemektedir.

Devlet ve öğrenim bursu veren kurumlar üniversite öğrencilerine kitap bursu da vermelidir. Komşularımız Yunanistan ve İran'daki üniversite ders kitaplarının bedelini devlet karşılamaktadır. Bugün artık dünyada üniversiteler, kendi bünyeleri içinde yasadışı şekilde fotokopiyle çoğaltımların engellenmesi için ders kitapları ve yardımcı kitaplarla ilgili kütüphanelerine dersi alan öğrenci sayısının %10-%20 oranında rezerv kopya kitap satın almaktadırlar. Ayrıca üniversiteler, yerleşkelerinde ders kitabı ve yardımcı kaynak kitapları satabilecek kitap evlerinin açılmasına kâr amacı gütmeksizin olanak sağlamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde %10-15'lik paya sahip olan bu alanın ülkemizde sadece %1'lik paya sahip olması, daha çok sayıda yazarın bu alanda kitap yazmasını, nitelikli kaynak üretimini ve dijitalleşmeyi önemli ölçüde engellemektedir. Ülkemizin geleceğini şekillendirdiğimiz üniversite eğitiminde, kitabın neredeyse yok düzeyinde olması sadece yayıncılık sektörünü değil, tüm ülkeyi endişelendirmeli ve bu yanlış gidişatın tersine çevrilmesi için acil önlemler alınmalıdır.

C.Kültür Yayıncılığı

Araştırma-inceleme, edebiyat ve çocuk yayıncılığı alanlarının oluşturduğu kültür yayıncılığı, 167.359.158 adet kitapla bir yıllık kitap üretiminin %38,63'ünü oluşturmuş, 2019 yılına göre bu alanda %13,11 artış olmuştur. Araştırma-inceleme alanı 90.241.549 adet bandrolle 1 yıllık kitap üretiminin %20,83'ünü oluşturdu, 2019'a göre %13,67 artıştır. Edebiyat kitapları 32.354.331 adetle geçen seneye göre %18,50 artışla toplam üretimin %7,47'sini oluşturmuştur. Çocuk ve ilk gençlik kitapları 44.763.278 adetle %8,46 oranında artışta ve toplam üretimin %10,33'ünü oluşturmuştur.

D.Dini Yayınlar ve İthal Yayınlar

26.693.426 adet bandrolle 1 yıllık toplam üretimin %6,16'sını oluşturan inanç kitaplarında ise %27,66'lık düşüş var. İthal yayınlar ise 4.956.481 adet bandrolle %6,32'lik düşüşte ve %1,14'lük paya sahiptir.

Online Perakende Pazarı

2006 yılında online kitap satışlarının kültür kitapları satış pazar payı %2,24 iken bu pay 2019 yılı sonunda %22,49 olarak ölçülmüştür. 2020 Mart ayında başlayan pandemiyle birlikte yaşanan kapanmalarla ise online kitap satışlarında satış oranları; kültür yayınlarında ve akademik yayınlarda yaklaşık %65,5, yardımcı kaynak kitaplarında %20'lere yakın, ithal dil eğitimi ve kültür-sanat kitaplarında %35 olarak gerçekleşmiştir. Genel olarak yayıncılık sektörünün satışlarının %36,17'sinin ise online olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

2020 yılında pazar paylarında pandemiyle birlikte artan sesli kitap satışları ilk defa pay olarak %1,10 oranında da olsa gelişme göstermiştir. Ayrıca ilk defa bu yıl, dikkatli ölçümlerle gerek eğitimde, gerekse yüksek eğitimde ve üniversite kütüphanelerinde dijital veri tabanlarına aboneliklerle birlikte pazarın %10,19 oranlarına geldiği görülmektedir.

Yayıncılığın Sosyokültürel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Okuma Kültürünün Yaygınlaştırılması

Türkiye’de kitap okuma oranı dünya ortalamasının altında bulunmaktadır. Kitap okuma alışkanlığı kazandırılmış bir toplum yaratmak devletin görevleri arasındadır.

Bilindiği gibi ülkemizin de kurucularından olduğu Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD), 15 yaşa uygulanan ve en son 2015 yılında yapılan Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı’na (PISA) göre, Türkiye 72 ülke arasında matematik alanında 49’uncu, okuma yeterliliğinde 50’nci ve fen bilimleri alanında 52’nci sırada yer almıştır.

Araştırmada, ülkemizin ilk kez 2003 yılında katıldığı PISA testinden 2012 yılındaki teste kadar aldığımız puanlarda genel bir yükseliş varken, 2015 yılına gelindiğinde puanlarımızda 2003’ün de gerisine düşüş göze çarpmaktadır. Çocukların % 51.3’ ü matematikte, %44.5’i fen bilimlerinde en kötü seviyede iken, okuma yeterliliğinde bu oran %40’tır. En iyilerin oranı da 2012 sonrası düşmüş, matematikte 1000 çocuktan 8’i, fen bilimlerinde 1’i, okuma yeterliliğinde ise 3’ü en iyi seviyededir.

Lise ve üniversite giriş sınavlarında öğrencilerin durumu da PISA sınavının sonuçlarını teyit etmektedir. 2019 yılı üniversiteye giriş sınavında öğrencilerin doğru cevapladığı ortalama soru sayısı aşağıdaki gibidir (Tablo 12).

Tablo 12’den de görüldüğü üzere öğrencilerin akademik başarıları oldukça düşüktür. Bunun bir sebebi bilgi eksikliği, diğer sebebi de öğrencilerin okuduğu soruyu anlamakta yaşadıkları sıkıntıdır.

Tablo 12- Temel Alanlarda 2019 Yılı Öğrenci Başarıları

Alan	Soru Sayısı	Doğru Cevap Sayısı
Temel Matematik	40	5,6
Fen Bilimleri	20	2,2
Sosyal Bilimler	20	4,6
Türkçe	40	14,6
Matematik	40	4,7
Fizik	14	1
Kimya	13	0,9
Biyoloji	13	1,2
Edebiyat	24	4,9
Felsefe	12	2,4

Okuma Alışkanlığının Kazandırılması

Tüm gelişmiş ülkelerde çocukların kendi dilinde okuduğunu anlamasının en önemli yolu, okuma kültürüdür. Önce ailelerden başlayan okuma alışkanlığı daha sonra okullarda öğretmenlerin çocukları kitapla, kütüphaneyle yakınlaştırıp kitap okumalarını teşvik etmesiyle devam etmektedir. Kitap okumayan çocuklar normal bir cümleyi 45 saniyede anlayabiliyorken, bu süre kitap okuma kültürü edinmiş çocuklarda 13 saniyeye düşmektedir.

Yayın Sektörünün Beklentileri

- Ülkemizde kitap okuma oranının artırılması, okumanın özendirilmesi için ilgili tüm bakanlıklar, özel/kamu kurum, kuruluşlarınca ve yerel yönetimlerce yoğun bir çalışmaya girilmelidir.
- Özel ve Devlet televizyonları ve radyolarında kitap tanıtma saatlerine geniş yer verilmeli, vatandaşı okumaya yöneltici, kitap sevgisini aşılایıcı yayınlar yapılmalıdır.
- Kütüphanelerimiz yaygınlaştırılmalı, fiziki olarak güçlendirilmeli; okuyucuya sunulan kitap sayısı ve çeşidinin artırılması, güncel kitaplarla zenginleştirilmesi için çaba gösterilmelidir.
- Ülkenin her yerinde kitap evleri açılmasını özendirici teşvikler getirilmelidir. Belirli bir süre vergi ve sigorta muafiyeti tanınmalıdır. (örneğin 5 yıl)
- Yazar ve çizerleri okuyucu ile buluşturan etkinlikler ve şenlikler düzenlenmeli.
- Geçmişte İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından çok başarılı şekilde uygulanan “Yazarlar Okullarda” projesinin okuma kültürüne çok önemli katkıları olmuştu. Bu çalışmaların ülke geneline yaygınlaştırılarak devam etmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Kamu-STK işbirliği artırılmalı, bu konuda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri desteklenmelidir.
- Ülkede yaşayan herkesin eşit şekilde kitaplara erişimi sağlanmalıdır.

Yayıncılığın Sorunları ve Çözüm Önerileri

A.Devlet Yayıncılığı

Türkiye’de kitap yayıncılığının büyük bir bölümünü devlete bağlı kuruluşlar yapmaktadır. Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Başbakanlık, Belediyeler vb. birçok kamu kurum ve kuruluşu her yıl binlerce kitap yayımlamaktadır. Devletin, vatandaştan tahsil ettiği vergilerden sübvansede edilerek üretilen bu yayınlar, kâr-zarar hesabı yapılmadan çok ucuza satıldığı için yayıncılara haksız rekabet oluşturmaktadır.

2020 yılında pandeminin 9 ay boyunca yayıncılık sektöründeki gelişmeler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin yanında Milli Eğitim Bakanlığı’nın, pandemiden bağımsız olarak, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı için ilk defa 17,5 milyon öğrenci için ücretsiz yardımcı kaynak kitap dağıtma kararı alması sektörü olumsuz yönde etkileyen, kaygı verici bir gelişmedir.

- Devlet, yayıncılık sektörünü olumsuz etkileyen ve gelişme ortamını yok eden uygulamalarla sektöre müdahale ve kontrol politikalarından vazgeçmeli, okuma kültürünü geliştirici önlemler almalı ayrıca diğer sektörler gibi yayıncılığı da desteklemeli, gelişmesi ve çağdaş dünya yayıncıları ile rekabet edebilecek güce ulaşmasını sağlayacak tedbirleri almalıdır.
- Devlet, yayıncılık sektörünü olumsuz etkileyen ve gelişme ortamını yok eden uygulamalarla sektöre müdahale ve kontrol politikalarından gözden geçirmeli ve özellikle yurt dışı yayıncılık işini özendirerek kaliteli yayınları yayıncılık sektörünü desteklemelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarının kitap yayınlaması asgari düzeye indirilmeli, sadece kendi alanlarını ilgilendiren konularda ve özel sektörün yayınlamayacağı kitapları yayınlamalıdır.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı ülkemizi tanıtıcı ve maliyetleri yüksek prestij kitaplarını yayıncılarla ortak üretmeli veya destek sağlamalıdır.
- Öğrencilere ücretsiz ders kitabı verilmesine sosyal adalet anlayışı çerçevesinde devam edilmelidir. Ancak Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi bu uygulama sırasında öğrenciye kitap kuponu verilmesi gibi yayıncıyı, dağıtımıcıyı, kitapçıyı devreden çıkarmayacak çözümler de üretilmelidir.
- Yerel yönetimler, bölgelerine ilişkin araştırma, derleme vb. yayınlar dışındaki yayınları için yayınevleri ile işbirliği yapmalıdır.

- Üniversitelerde ihtiyacına yönelik ders kitapları ile eğitim özendirilmeli, üniversitelerde fikri haklara zarar verecek iş ve eylemler engellenmelidir. Öğretim üyelerinin eser verebilmeleri ve bastırabilmeleri için gerekli tedbirler alınmalı, bu konuda uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar giderilmeli ve YÖK Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

B.Dijital Yayıncılık

- Dijital yayıncılık (e-kitap, veritabanları, e-kütüphane vb) konusunda yayın sektörünün ilişkilerini düzenleyen hukuki mevzuat günümüz şartlarında yetersiz kalmaktadır. Bu anlamda, dijital içeriğin kişiler arasındaki paylaşımı açısından hukuki düzenlemenin detaylandırılması, dijital içeriğin güvenliğinin sağlanması hakkında uluslararası güvenlik standartları özendirilmelidir. Sektörün tüm aktörlerinin ve dijital uygulamalarla ilgili ulusal teknoloji kurumlarının katılımı ile detay konuların görüşülmesini sağlayacak "Dijital Yayın Kongresi" yapılmalıdır.
- Teknolojik koruma önlemleri, sadece bilgisayar programlarını koruyan bir önlem olmaktan çıkartılmalı, tüm eserleri koruyan bir çerçeveye kavuşturulmalıdır.
- Özellikle yayıncıların hakları, fikir ve sanat eserlerinin korunması, yayın özgürlüğünün sağlanması ilkelerine bağlı olarak, e-kitap, e-roman, e-dergi gibi dijital ortamlardaki yayınlar veya internet ortamında yapılacak kitap yayınları bakımından hakların korunduğu kanuni düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.
- E-kitapta halen %8 olan KDV kaldırılmalıdır.

Dijital Yayıncılığın Eğitime Etkileri

- Gelişen teknolojinin yaşamımıza olan kaçınılmaz etkisi her geçen gün kendisini göstermektedir. Dijital yayıncılığın en yaygın olarak kullanılacağı alan eğitimidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, dijital yayıncılık konusunda sektörün önünü açmalı; özel yayınevlerinin dijital eğitim yayıncılığı yapmalarını özendirmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığı dijital yayıncılığı destekleyici önlemleri almalı, dijital ortamla ilgili yasal mevzuat netleşmeli, denetim ve onay mekanizmaları kurulmalıdır.

Akademik Yayıncılıkta Dijital Gelişmelerin Etkisi

Yabancı veri-tabanlarının üniversitelerde kullanımı ve e-kitap paylaşımının kontrolsüzlüğü konularında yayınevleri dünyanın oldukça gerisinde kalmışlardır. Bunun en temel sebebi son yıllarda %90'a ulaşan korsan fotokopi nedeniyle üniversite ders kitabı satışının karlı bir alan olmaktan çıkması ve buna bağlı olarak bu alanda faaliyet gösteren yayınevlerinin yatırım yapacak yeterli sermaye birikimini gerçekleştirememeleridir. Bu sermaye eksikliği akademik yayıncıları dijital dönüşümü kendi dinamikleriyle gerçekleştiremeyecek bir noktaya gelmiştir.

Diğer bir konu ise; internet ve üniversite intranetleri üzerinden yapılan yasadışı kitap paylaşımlarının ciddi oranda artmasıdır. Bu tür paylaşımları önlemekte yetersiz kalan yasal yaptırımlar nedeniyle, korsan fotokopiden zarar görmüş olan yayınevleri ve eser sahipleri, kitaplarının yasadışı olarak kolayca paylaşılacağı düşüncesiyle bu yeni ortama ihtiyatla yaklaşmaktadırlar.

- Fotokopi ve internet üzerinden yasadışı kitap paylaşımının sona erdirilmesi için çok kapsamlı ve ciddi yasal önlemler alınmalıdır.
- Üniversitelerde öğrencilerin ders kitaplarının yasal kopyalarını satın almaları için önlemler alınmalı, hatta üniversiteler öğrenciler adına bu alımı gerçekleştirmelidir.
- Devlet yayınevlerinin dijital dönüşümü gerçekleştirebilmeleri için teknokentlerde olduğu gibi teşvik, vergi indirimi ve personel maaşları için vergi-SGK prim muafiyeti getirilmelidir.

- Akademik yayıncılıkta dijitalleşmeyi desteklemek için, yabancı veritabanlarına çok yüksek tutarda bedeller ödeyen üniversite kütüphanelerinin, bütçelerinin en az %40'ını yerli veritabanlarına ve e-kitaba harcamaları için gerekli mevzuat değişikliği yapılmalıdır.
- Basılı kitapta olduğu gibi e-kitap ve veritabanlarında da KDV sıfırlanarak bu yeni gelişen alan desteklenmelidir.
- Kâğıt sektörünün yayıncılıktan aldığı paya göre yarattığı katma değer dışında, yayıncılık sektörü, toplamda 100 bine yakın istihdam yaratılmasına doğrudan veya dolaylı katkıda bulunduğu ve tahminen yaklaşık 2,5 milyar TL vergi ürettiği göz önünde bulundurulmalıdır.

C. Eğitim Yayıncılığı

İlk ve orta öğretime yönelik kaynak kitaplar, yayıncılık sektörümüzde %43,57'lik bir pay sahibidir. Sektörde 80 binin üzerinde istihdam yaratan ve tahminen en az 2.377.106.220 TL civarında (Tablo-10) SGK, Muhtasar ve Kurumlar Vergisi yaratarak ülke ekonomisine hizmet veren sektörümüzün işleminde de motor görevi görmektedir.

Ayrıca yayıncılık sektörümüze hizmet eden, yalnızca yardımcı kaynak kitapları basan 9.000 adet matbaa (Tablo 13), sektörümüze verdikleri hizmetten dolayı 18 bin civarında istihdam ve tahmini olarak 118.317.780 TL (Tablo 14) SGK, Muhtasar ve Kurumlar Vergisi yaratılmasında etkili olmaktadır.

Tablo 13- Matbaacılıkta İstihdam ve Vergi Gerçekleşmeleri

Açıklama	Firma Sayısı	Kurum Başına Tahmini Çalıştırılan Eleman Sayısı	Tahmini Toplam Çalıştırılan Eleman Sayısı	Tahmini Ödenen Ssk /Muhtasar (TL)	Yaratılan Gelir /Kurumlar Vergisi (TL)	Toplam Yaratılan Kdv (TL)	Toplam Yaratılan Vergi (TL)
Web Baskı Yapan Matbaa Sayısı	60	100	6.000	9.870.000	31.400.000	68.111.000	109.381.000
Ofset Baskı Yapan Matbaa Sayısı	8.940	8	71.520	117.650.400	22.000.000	69.105.000	208.755.400
Genel Toplam	9.000	108	77.520	127.520.400	53.400.000	137.216.000	318.136.400

Kaynak: BASEV (Basım Sanayi Eğitim Vakfı) 2020 Verileri

Tablo14-Eğitim Yayıncılığının Matbaa Sektörüne Etkisi

Yayıncılık Sektörünün Matbaacılık Sektöründe Yarattığı Etki	Üretim Yayıncılık Sektörüne Ait Olan Kısmı	Tahmini Toplam Çalıştırılan Eleman Sayısı	Toplam Yaratılan Vergi (TL)
Yardımcı Kaynak Kitap Basan Web Matbaalarının Payı	70%	4.200	76.566.700
Yardımcı Kaynak Kitap Basan Ofset Matbaalarının Payı	20%	14.304	41.751.080
Toplam		18.504	118.317.780

Kaynak: Yukarıdaki tablolarda yer alan yayıncılık verileri Türkiye Yayıncılar Birliği'nden, bandrol verileri YAYFED'den (Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu), matbaa verileri BASEV'den (Basım Sanayi Eğitim Vakfı) alınmıştır.

Ücretsiz Ders Kitabı Seçimi, İhalesi ve Dağıtım

Sosyal devlet anlayışı içinde MEB'in ücretsiz ders kitabı vermesini olumlu değerlendirilmektedir. Ancak, uygulamada kitabeveleri ve kitap dağıtımçıları devre dışı bırakılmamalıdır. Ders kitaplarının tek merkezden alınması hiçbir AB ülkesinde yoktur.

MEB ders kitapları ihalesini mal alımı olarak değerlendirmekte ve ihale şartnamesini de ona göre hazırlamaktadır. Bu durum yazarlarla yayınevleri arasında sorun yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle;

- Ders kitapları alım ihalesi, mal alımı ihalesi şeklinde değil, hizmet alımı şeklinde düzenlenmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı yayıncılıktan çekilinceye kadar özel sektör yayınevlerinden biri gibi değerlendirilmelidir.
- Ücretsiz ders kitabı dağıtım projesinde tek merkezden alım yöntemi değiştirilmelidir. Yayıncıyı, dağıtımçıyı ve kitapçıyı mağdur etmeyecek, yayın sektörünün ayakta durmasını sağlayacak yerinden alım uygulamasına geçilmelidir.
- Öğretimin asli unsurlarından biri olan öğretmene okutacağı kitabı seçme özgürlüğü sağlanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı kitap fiyatını belirlerken yayıncının editörlüğünü ve diğer giderlerini göz ardı etmemeli ve yayıncıyı matbaacı gibi görmemelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Geçmişteki uygulamaların aksine, bugünkü güncel uygulamada Bakanlık özel sektörden kitap alımını arttırarak yayıncılıktan çekilme yönünde önemli bir adım atmıştır, bu da olumlu bir gelişmedir. 2020 yılına ait bandrol verilerine göre %0,07 artıştaki eğitim yayıncılığı, 228.730.321 adetle tüm üretimde %52,8'lik paya sahiptir. Pandemi sebebiyle okulların kapalı oluşu, kitap fuarlarının düzenlenememesi gibi etkenlerin yanı sıra, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2020 yılında lise hariç tüm sınıflar için ücretsiz yardımcı kaynak kitap dağıtması eğitim yayıncılığını zor duruma düşürdü. Eğitim yayıncılığının yayıncılık sektörü perakende pazarındaki toplam ciro payı, %52,99'dan %44,20'ye geriledi. Bu alanda 2019 yılı ile karşılaştırıldığında %25,99 oranında ciro düşüşü gözlemlendi.

Gerek Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerinde, gerekse Bakanlık mensuplarının da katıldığı 10-11 Mayıs 2018'de gerçekleştirilen VI. Ulusal Yayın Kongresi'nde "Devletin yayın üretim işlevini üstlenmemesi ve bu alanın özel sektöre bırakılması hem kaynak israfını önleyecek hem de yayın kalitesini yükseltecektir. Bu tür yayınlar için matbaa ve özel birimler kurmak yerine, yayınevleri ile iş birliğine gidilmelidir" ve 15-16 Aralık 2011'de gerçekleştirilen "Eğitimde E-İçerik Çalıştayı"nda "Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayıncılık sektöründeki ağırlığının zaman içerisinde azaltılması gerektiği" kararlarını da göz önüne alarak yönetmeliğin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Eğitim Yayıncılığının Acilen Çözüm Bekleyen Sorunları

- Millî Eğitim Bakanlığı yeni başlattığı yardımcı kaynak yayıncılığını durdurmalı ve kaynak kitap yayıncılığından çekilmelidir.
- Millî Eğitim Bakanlığının tüm kontrol ve denetim mekanizmalarını düzenleyip hazırladığı ders kitabı payını küçültmesi ve kademeli olarak ders kitabı hazırlama süreçlerinden çekilmesi uygun olacaktır.

- Ders kitabı alımlarında Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları yayıncılıktan çekilinceye kadar özel sektör yayınevlerinden biri gibi değerlendirilmelidir.
- Ders kitapları temininde yayınevlerinin yaşamlarını sürdürebilmesini ve nitelikli eser yaratabilmesini sağlayacak fiyatlar oluşturulması, üretim süreçlerinin uzun olması ve üretim girdilerinin ithalata dayalı olması nedeni ile oluşan kur farklarının karşılanması uygun olacaktır.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2 yıldır durdurulan taslak ders kitabı inceleme süreçleri yeniden başlatılmalı ve yılda en az bir kez yapılmalıdır.
- Dijital kitaplarda ve dijital aboneliklerde %18 olarak uygulanan KDV oranı basılı kitaptaki gibi KDV'den muaf olmalı veya %1'e indirilmelidir.
- Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturduğu "Okuyan Balık Sesli Elektronik Kütüphanesi" için yayıncılardan FSEK 33. Maddeye dayanarak ücretsiz kitap talep etmek yerine, eserlere adil bir telif bedeli ödeyerek elektronik kütüphaneyi zenginleştirmelidir.
- Bakanlık ders kitapları yayıncılığında düzenleyici ve denetleyici konumunda kalmalıdır.
- Rekabetin oluşması, çeşitliliğin artması, haksız kazancın önlenmesi tekelleşmeye fırsat verilmemesi ve kalitenin yükseltilebilmesi için her derste en az 5 kitaba onay verilmelidir.

D.Akademik/Üniversite Yayıncılığı

Yasadışı Fotokopi

1980'lerde tüm dünyada fotokopi ve ofset makinelerinin ucuzlaması ve yaygınlaşmasıyla kitaplar telif haklarına sahip olmayan kişilerce de kolayca çoğaltılmaya başlamıştır. Bu sayede maalesef korsan kitap kullanımı üniversite öğrencileri arasında yaygınlaşmaya başlamış ve 2000'lerden itibaren ise, öğrenciler arasında ders kitabının alternatifi olarak iyice yerleşmiştir. Şu anda üniversitelerde okuyan öğrencilerin kullandıkları kaynakların %90'ından fazlası fotokopi veya diğer yasadışı yöntemlerle çoğaltılan kopyalardan oluşmaktadır.

Fotokopi ve diğer yasadışı çoğaltmaların akademi yayıncılığa verdiği hasar, son 20 yıllık sürede öğrenci sayısındaki hızlı artış nedeniyle yayınevleri ve yazarlar tarafından çok fazla hissedilmemiştir. Oysa her 10 yılda bir iki kattan fazla artan öğrenci sayısına rağmen satılan kitap sayısındaki artış bunun çok altında kalmıştır. Fakat gelinen noktada, düşen tirajlarla yayınevleri yayınlama maliyetlerini karşılayamaz duruma gelmiş ve son yıllarda pek çok yayıncı yayın hayatından çekilmek veya alan değiştirmek zorunda kalmıştır. Aynı şekilde yazarlar da emeklerinin karşılığını alamadıkları için artık kitap yazma konusunda çok istekli görünmemektedirler.

- Devlet ve öğrenim bursu veren kurumlar üniversite öğrencilerine kitap bursu da vermeli ve bu bursunun kitabevlerinde ders kitabı alımında kullanıldığından emin olunmalıdır.
- Üniversiteler, kendi kampüs ve binalarındaki fotokopi merkezlerini sadece kira geliri elde ettikleri bir işyeri olarak görmemeli, kitapların yasadışı şekilde çoğaltılmasını engellemelidirler.
- Üniversiteler, öğrencilerin üniversiteye ait self-servis fotokopi makinelerinde kitapların tamamını izinsiz olarak çoğaltmalarını engellemeli, kısmi çoğaltmaların telif bedelleri de ilgili yazar ve yayıncı meslek birliklerine ödenmelidir.
- Üniversite kütüphanelerinde kitapları tümüyle çoğaltmayan fakat kitaplardan kısmi çekim yapan fotokopi merkezlerinin yazar ve yayıncı meslek birliklerinden lisans alarak telif bedellerini ödemeleri sağlanmalıdır.
- Üniversite yönetimleri ve öğretim üyeleri öğrencileri yasal kopya kullanmaları konusunda bilgilendirmeli ve teşvik etmelidir.

- Üniversitelerin intranetlerinde öğretim üyeleri veya öğrenciler tarafından kitapların tümüyle veya kısmen paylaşılması engellenmeli ve bunu yapanlar yasal sonuçları konusunda uyarılmalıdır.
- Maddi imkânı sınırlı öğrencilerin kitapların yasal kopyalarına ulaşabilmeleri için üniversite kütüphaneleri yeterli sayıda rezerv kopya satın almalıdır.
- Üniversiteler öğrencilerin dijital ortamda kitaplara ulaşabilmeleri için Türkçe kitap ve dergilerin yer aldığı veritabanlarına abone olmalıdır.
- Yurtdışında olduğu gibi öğrencilerin kullanacakları ders kitapları dönem başında üniversite tarafından temin edilerek bedeli karşılığında veya bedelsiz öğrencilere ulaştırılmalıdır.
- Üniversite yönetimleri korsan fotokopi ile ilgili yasal takip yapan Kültür Bakanlığı İl Denetim Komisyonları ve avukatlarla işbirliği yapmalıdır.
- Üniversiteler, yerleşkelerinde ders kitabı ve yardımcı kaynak kitapları satabilecek kitabevlerinin açılmasına kâr amacı gütmeksizin olanak sağlamalıdır.

YÖK Kanunu

Telif hakları konusu YÖK, üniversiteler, eser sahipleri ve yayıncılar arasında yeni baştan ele alınmalı ve eser sahiplerinin haklarını zedeleyecek uygulamalardan vazgeçilmelidir. Üniversitelerde yaptığı çalışmaları ticari veya farklı bir şekilde değerlendirmek eser sahiplerinin FSEK ve Uluslararası Sözleşmelerden kaynaklanan meşru bir hakkıdır. Bu konuda eser sahibinin özgür iradesini kullanmasını engelleyecek tüm hususların mevzuattan ayıklanması ve YÖK'ün telif haklarına saygılı bir noktada olduğunu göstermesi gerekmektedir. Sonuçta telif hakları bilimsel gelişmenin temel taşıdır, telif haklarının korunmadığı yerde patent alınmasını, eser üretilmesini beklemek mümkün değildir. Bu durumu düzeltmenin yolu yapılacak mevzuat düzenlemelerinden geçmektedir.

- YÖK yasınının 47. maddesinde yer alan ve öğretim üyelerinin bilimsel eserlerinin üniversite izni olmaksızın yayımlanamayacağına dair yasal hükmün hem uluslararası fikri mülkiyet mevzuatına hem de FSEK'e aykırılığı ortadan kaldırılmalıdır.
- YÖK Yasasının Ek 40. Maddesi ile getirilen eser sahiplerinin rızaları olmadan eserlerini yayımlama hükmü, 'eser sahibinin izni alınmak kaydıyla' şeklinde değiştirilmedi.
- YÖK'ün tüm kararlarında ve mevzuat değişikliklerinde, eser sahiplerinin telif haklarına önem verdiğini göstererek üniversite, öğretim elemanları ve öğrencilere örnek olmalıdır.

Akademik Teşvik ve Yükseltme Yönetmelikleri

Akademik Teşvik Yönetmeliğindeki ulusal ve uluslararası yayınevi tanımıyla ilgili sektörümüzde yaşanan sıkıntıları Üniversitelerarası Kurul ve YÖK'e iletmiş ve çözülmesi için her türlü işbirliğine hazır olduğumuzu belirtmiştik.

a)Tanınmış ulusal yayınevi: En az beş yıldır ulusal düzeyde düzenli faaliyet yürüten, daha önce aynı alanda farklı yazarlara ait en az yirmi kitap yayımlamış ve yükseköğretim kurumu senatosunun kararıyla alanında etkinliği ve saygınlığı kabul edilen yayınevi,

b)Tanınmış uluslararası yayınevi: En az beş yıldır uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten, aynı alanda farklı yazarlara ait en az yirmi kitap yayımlamış ve yükseköğretim kurumu senatosunun kararıyla alanında etkinliği ve saygınlığı kabul edilen yayınevi,

olarak tanımlanmıştır,

Yönetmelikte ulusal ve uluslararası yayınevi tanımında yapılan en önemli değişiklik de bu değerlendirmenin üniversite senatolarına bırakılması olmuştur.

Daha önce Üniversitelerarası Kurul'un bile sağlıklı bir şekilde tanımlama yapmadığı bu kavramların 200'den fazla üniversite senatosuna bırakılması işi daha da karmaşık hale getirmiştir.

Bu konuda yaşanan sıkıntıların mevzuatta yapılacak daha net tanımlama ve kurallar getiren değişikliklerle olabilecektir.

- Yönetmelikte uluslararası ve ulusal yayınevi tanımından önce uluslararası yayının ne olduğu açık bir şekilde tanımlanmalıdır.
- Yurtdışında hiçbir editoryal değerlendirme yapmadan sadece ücreti karşılığında her kitabı yayımlayan yayınevlerinin uluslararası yayınevi sayılarak haksız rekabete yol açılmamalıdır.
- Ülkemizde, üzerinde hiçbir editoryal değerlendirme yapmadan sadece ücreti karşılığında kitabı yayımlayan yayınevlerinin haksız rekabeti önlenmelidir.
- Ulusal atıf veritabanının oluşturulabilmesi için üniversiteler ve yayınevleri arasında işbirliği yapılmalıdır.

Yağmacı (Predator) Yayınevleri

Yağmacı eser ve yayın evi en problemlili alanlardan biridir ve yayıncılık sektörünü töhmet altında bırakmaktadır. Eğer yazar parasını verirse dünyanın en vasıfsız bilimsel eserini buralarda yayımlatabilir. Sonra tanınmış uluslararası yayınevinden yayın yaptım diyerek yükselme veya unvan alma başvurusuna bu eseri ekleyebilir.

Bunun sadece ülkemizdeki uyanık girişimcilerle sınırlı olduğunu düşünmemek lazım, Türkiye’de böyle bir pazar olduğunu fark eden birçok yabancı yayınevi de akademisyenlere e-posta göndererek ve sosyal medya reklamlarıyla parası karşılığında istedikleri yayını yaptırabileceklerini belirtmektedir.

Yurtdışındaki yağmacı yayınevlerinde Türkçe eserlerinizi yayımlatabileceğiniz gibi, çeviri hizmetlerinden faydalanarak (tabi ki Google Translate veya diğer çeviri programları kullanılarak) yabancı dilde de yapabilirsiniz. İngiltere’de, Bulgaristan’da veya Polonya’da bir yayınevinin Türkçe eser yayınlamasının hiçbir ulvi amacının olmadığı açıkça görülmektedir.

Ulusal ve uluslararası yayınevi tanımları, yağmacı yayınevlerinin önünü açmakta, dürüst, köklü yayıncıları haksız rekabetle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu yayınevlerinde yayınlanan niteliksiz yayınlar akademisyenler arasında da ciddi haksız rekabete yol açmaktadır.

- Ulusal/Uluslararası Yayınevi tanımı kaldırılmalıdır.
- Eserin yayınlanmış olması yeterli sayılmalıdır.
- Eserlerin bilimsel yeterliliği, üniversiteler veya YÖK tarafından oluşturulacak bilim kurullarıyla belirlenmelidir.

Sınav Soruları Telif Bedelleri

ÖSYM, sınavlarda çıkmış soruları telif bedeli karşılığında sınavlara hazırlık kitapları yayımlayan yayınevlerine kullanarak sektörümüzde önemli bir içerik sağlayıcısı konumundadır. Fakat sorular için talep edilen telif miktarları yayınevleri için çok yüksek kalmaktadır. Özellikle geçtiğimiz yıllarda sınav sistemindeki değişiklikler nedeniyle çok büyük zarara uğrayan yayınevleri için talep edilen bedeller ödenemez seviyelere çıkmıştır.

Ayrıca telif bedelleri belirlenirken sınava girecek öğrenci sayısının dikkate alınmaması bir başka sıkıntılı konudur. YKS, TYT-AYT sınavlarına milyonlarca aday girerken ÖABT’nin Fizik, Coğrafya gibi alanlarında aday sayısı yüzlere düşmektedir. Yayınevlerinin satabilecekleri kitap sayısı üzerinden bir kazanç elde ettikleri düşünülürse, sınavlar sorularının fiyatlandırılmasında çok ciddi bir fark olması gerektiği ortadadır.

Diğer taraftan, bazı yayınevleri ÖSYM'nin bilgisi olmadan sınav sorularını doğrudan kullanmakta ve telif ücreti ödememektedir. Bu konuda düzenli bir takip yapılmaması maalesef yasalara uygun çalışan yayınevleri açısından ciddi bir haksız rekabet yaratmaktadır.

- ÖSYM'nin, KPSS sınavı vb. diğer sınavlar için belirleyeceği telif ücretleri günümüz ekonomik koşullarına uygun olmalıdır.
- Sınav soruları için belirlenecek telif ücretlerinde sınava giren aday sayısı dikkate alınmalıdır.
- Soruları hiçbir bedel ödemededen kullanan yayınevleri ve web siteleri ile etkin bir mücadele yürütülmelidir.

KAYNAKLAR:

Kaynakların önemli bir kısmı metinde kullanıldığı yerde ayrıntılı verilmiştir. Metin içi kaynaklar dışında aşağıdaki kaynaklardan da yararlanılmıştır.

1. Luka Boeskens, Regulating Publicly Funded Private Schools: A Literature Review on Equity and Effectiveness, OECD Education Working Papers No. 147, 2016
2. OECD, Private Schools and School Choice, PISA 2018 Results (Volume V): Effective Policies, Successful Schools, 2020
3. Center On Education Policy, Lessons from other countries about private school aid,
4. OECD, Private Schools, Who Benefits?, PISA In Focus 2011/7
5. U.S. Department of Education, State Regulation of Private Schools, 2009
6. Tomris Cesurođlu, Aysuda Kölemen, Türkiye’de Okullar Neden Ve Nasıl Açılmalı? 2020
7. OECD, Public and Private Schools, 2012, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264175006-en>